Na slovech záleží: Jak informovat o sexualizovaném násilí

Praktický manuál pro novinářky a novináře

proFem

Na slovech záleží: Jak informovat o sexualizovaném násilí

Praktický manuál pro novinářky a novináře

proFem

Hlavním cílem tohoto průvodce je…

… nabídnout novinářkám a novinářům, editorkám a editorům, reportérkám a reportérům, tvůrkyním a tvůrcům obsahu i studujícím žurnalistiky praktická doporučení, jak o sexualizovaném násilí informovat citlivě, přesně a odpovědně.

Průvodce vychází z odborných publikací, výzkumů, statistik a doporučení českých i zahraničních organizací, které se tématu dlouhodobě věnují. Nabízí také odkazy na další zdroje a projekty, které mohou pomoci k hlubšímu porozumění problematice nebo při práci na konkrétním tématu.

Na jeho přípravě se podílely odbornice na pomoc obětem a přeživším sexualizovaného násilí, odbornice prevence a osvěty i novinářky s praktickou zkušeností z médií. Propojily jsme tak odborné poznatky s tím, co novinářská praxe skutečně potřebuje. Výsledkem má být především praktický materiál, ke kterému se lze vracet při každodenní redakční práci – a který může zároveň sloužit jako základ pro vzdělávání těch, které a kteří se na novinářskou práci teprve připravují.

Právě čtete druhé, přepracované, vydání tohoto manuálu, které jsme doplnily o problematiku sexualizovaného násilí v online prostředí, aktualizované příklady, čeho se při psaní vyvarovat, novější statistiky nebo například checklist, který může pomoci ověřit, že připravovaný článek obětem a přeživším neškodí a zároveň čtenářům a čtenářkám přináší přesné a smysluplné informace.

Jak píšeme a proč

V manuálu používáme jak pojem „oběť“, tak „přeživší“. Snažíme se tím o inkluzivní jazyk, který zahrnuje všechny, kdo zažily_i sexualizované násilí v jakékoli formě a vyrovnávají se s ním různými způsoby. Pojem „sexualizované násilí“ pak v textu používáme proto, že lépe odkazuje k příčinám tohoto jednání – tou totiž nejsou sexuální potřeby, ale otázka moci.

© proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s., Praha 2026

Obsah

1. Proč je tento manuál důležitý 5

2. O sexualizovaném násilí: fakta, čísla, dopady 8

3. Jazyk a volba slov 25

4. Doporučení, jak informovat o sexualizovaném násilí 35

5. Jak vést rozhovor s oběťmi a přeživšími 48

6. Checklist před publikací 54

7. Slovníček pojmů 56

8. Zdroje a další literatura 59

1. Proč je tento manuál důležitý

Média mají velkou moc ovlivňovat, jak společnost jednotlivým tématům rozumí, jak o nich přemýšlí a jak na ně reaguje. U sexualizovaného násilí to platí obzvlášť. Způsob, jakým o něm informujeme, může ovlivnit nejen veřejné vnímání samotného násilí, ale mít vliv i na prožívání lidí, kteří ho zažili. To, koho necháme promluvit, jaké informace zdůrazníme, co naopak vynecháme nebo jaký zvolíme titulek, může rozhodnout o tom, zda se někdo odhodlá o své zkušenosti promluvit, vyhledat pomoc nebo násilí oznámit. Stejně tak může necitlivé informování přinést další pochybnosti, obviňování oběti a přeživší nebo útoky.

Od vydání první verze tohoto manuálu uplynulo několik let. Za tu dobu se proměnila média i způsob, jakým se jejich obsah dostává k veřejnosti. Článek dnes zveřejněním nekončí – během několika minut se může objevit na sociálních sítích nebo ve videu, být vytržen z původního kontextu a dál se šířit napříč platformami. S tím se proměnila i odpovědnost redakcí za to, jak jejich obsah vypadá a co se s ním děje po publikaci.

Proměnila se také veřejná debata o sexualizovaném násilí. Přestože se o něm dnes mluví otevřeněji, stále se setkáváme s nedůvěrou vůči obětem a přeživším, zpochybňováním jejich zkušeností, hledáním jejich podílu na násilí nebo omlouváním pachatelů. Ve veřejném prostoru zároveň sílí misogynie a snahy zpochybňovat význam genderově podmíněného násilí. Technologický vývoj navíc přinesl nové podoby sexualizovaného násilí.

Právě proto jsme se rozhodly původní manuál po letech znovu otevřít a aktualizovat. Některé výzvy, kterým média při informování o sexualizovaném násilí čelí, zůstávají stejné. Jiné se proměnily a přibyly také nové, na které původní verze nemohla reagovat.

Tento manuál není jen seznamem správných a nesprávných výrazů. Věnuje se tomu, jak komunikovat s obětí a přeživší, jak pracovat s jejími obavami a souhlasem, jak informovat o pachateli, jak ověřovat informace, jak přemýšlet o fotografiích a titulcích nebo co dělat s komentáři a dalším šířením obsahu. Nechceme z něj dělat soubor zákazů a přesných pravidel, podle kterých se musí postupovat v každé situaci. Každý příběh je jiný a někdy není snadné poznat, co je v danou chvíli správně. Chceme ale nabídnout něco, k čemu se může novinářka nebo novinář vrátit, když si nejsou jistí. Něco, co připomene, že za každým článkem je konkrétní člověk a že způsob, jakým jeho příběh vyprávíme, pro něj může mít skutečné následky.

Věříme, že právě takový přístup může vést k informování, které je nejen přesné a profesionální, ale zároveň citlivé a respektující.

Sexualizované násilí v Česku

S nějakou formou sexualizovaného násilí se v Česku setká každá druhá žena. Zkušenost se znásilněním má každá pátá žena[1]. Tato čísla ukazují, že sexualizované násilí není okrajovým jevem, ale rozšířeným společenským problémem.

Přesto se jeho vnímání napříč společností výrazně liší. Zatímco některé formy sexualizovaného násilí jsou jednoznačně odsuzovány, jiné bývají bagatelizovány nebo zpochybňovány. Přetrvávají mýty a stereotypy, které přenášejí odpovědnost na oběti/přeživší, omlouvají pachatele nebo vedou k nedůvěře vůči lidem, kteří o své zkušenosti promluví. To může obětem/přeživším ztěžovat rozhodnutí násilí oznámit, vyhledat pomoc nebo svůj příběh veřejně sdílet.

1 58 % dotazovaných žen ve věku od 18 do 65 let uvedlo zkušenost s některou z forem sexualizovaného násilí, 20 % pak uvedlo zkušenost se znásilněním definovaným dle širší definice. Data vyplývají z výzkumu realizovaného v roce 2023 na vzorku 5042 žen. Kompletní výstupy z šetření jsou uvedeny ve výzkumné zprávě Sexualizované násilí: výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči (NOVÁK GABRIELOVÁ, J., MICHÁLKOVÁ, E., & POLÁKOVÁ, J., 2024).

Významnou roli v tom, jak veřejnost sexualizované násilí chápe, hrají média. Mohou přispívat k šíření stereotypů a bagatelizaci násilí, ale stejně tak mohou pomáhat veřejnosti lépe porozumět jeho podobám, dopadům i možnostem pomoci.

2. O sexualizovaném násilí: fakta, čísla, dopady

Ve společnosti stále přetrvává představa, že sexualizované násilí je pouze jednání, které naplňuje skutkovou podstatu trestného činu. Sexualizované násilí je však širší pojem. Zahrnuje jakékoliv jednání se sexuálním podtextem, které probíhá bez svobodného souhlasu druhé osoby nebo v situaci, kdy souhlas nemůže bezpečně vyjádřit nebo nemůže odmítnout.

Patří sem například znásilnění, osahávání, kontaktní nebo verbální sexualizované obtěžování, nucení k nepříjemným sexuálním praktikám, zasílání nevyžádaných intimních fotografií nebo naopak sdílení intimních materiálů zachycujících oběť bez jejího souhlasu.

Druhy sexualizovaného násilí

Sexualizované násilí může mít různé podoby. Může k němu docházet v partnerských či jiných blízkých vztazích i mezi lidmi, kteří se neznají nebo se setkali poprvé. Společným znakem všech forem sexualizovaného násilí je absence svobodného souhlasu.

Souhlas není jednorázovým aktem, ale průběžným procesem. Musí být svobodný, konkrétní a může být kdykoli odvolán. Každá osoba má právo v jakékoli fázi intimního kontaktu změnit své rozhodnutí nebo vyjádřit nesouhlas. Stejně důležité je připomenout, že mlčení, pasivita nebo skutečnost, že se člověk aktivně nebrání, nelze považovat za souhlas. Děti z podstaty věci dát souhlas nemohou.

Chceme také otevřít diskuzi o tom, v jakých dalších situacích (ne)může člověk dát svobodný souhlas. Pokud je jedna osoba v závislém postavení vůči druhé, například studentka vůči profesorovi, zaměstnankyně vůči nadřízenému nebo pacientka vůči lékaři, může nerovnováha moci z těchto pozic svobodné rozhodování zásadně omezit. Podrobněji se tomu věnujeme v následujícím rozdělení forem sexualizovaného násilí. Toto rozdělení ale není jediné možné ani neměnné a jednotlivé formy nejsou vzájemně výlučné. Slouží spíše jako základní orientace v tématu.

Vztahové sexualizované násilí

Sexualizované násilí může být součástí partnerského násilí. Často nejde o jednorázový incident, ale o opakované jednání, které může zahrnovat jak sexualizovaný nátlak, vydírání, nucení k sexu nebo k praktikám, se kterými druhá osoba nesouhlasí, tak znásilnění. Patří sem také situace, kdy člověk na sexuální aktivitu přistoupí ze strachu z následného slovního, psychického nebo fyzického násilí. Sexualizované násilí v těchto případech není izolovaným jednáním, ale jedním ze způsobů, kterými násilná osoba uplatňuje kontrolu, zastrašování a moc nad partnerkou či partnerem.

Rozpoznat sexualizované násilí v partnerském vztahu bývá pro oběť/přeživší mimořádně obtížné. Může být těžké připustit si, že násilí páchá člověk, kterého miluje nebo kterému důvěřuje. Oběť/přeživší zároveň často

doufá, že se situace zlepší, nebo se obává důsledků odchodu či oznámení násilí. Silná citová vazba, ekonomická závislost, děti nebo strach z reakce okolí mohou způsobit, že násilí dlouhodobě neoznámí, nikomu se nesvěří nebo jej sama vůbec neoznačí za sexualizované násilí.

Rozhodnutí násilí oznámit nebo z partnerského vztahu odejít může být ovlivněno také tím, jak na situaci reaguje okolí. Některé oběti/přeživší vyrůstaly v prostředí, kde byl sex ve vztahu vnímán jako partnerská či manželská povinnost, a mohou proto jen obtížně rozpoznat, že i v dlouhodobém vztahu má každý právo sexuální kontakt odmítnout. Když se pak rozhodnou o své zkušenosti promluvit, místo podpory se mohou setkat s bagatelizací nebo zpochybňováním. Mohou slyšet například: „v každém vztahu je potřeba občas ustoupit“, „je to přece tvůj manžel“ nebo „vždyť je to slušný člověk, tomu nevěřím“. Takové reakce mohou posilovat pocity viny a studu a zároveň člověka odradit od vyhledání pomoci nebo oznámení násilí.

Sexualizované násilí a obtěžování od člověka, kterého oběť zná

Nejčastěji se sexualizovaného násilí dopouští někdo, koho oběť zná: člen rodiny, kamarád, spolužák, kolega, učitel nebo vyučující, lékař či jiná odborná osoba. Může jít o jednorázové jednání i o opakované nebo dlouhodobé zneužívání. Sem patří také tzv. date rape, tedy znásilnění v rámci seznamování nebo prvních schůzek, kdy mezi oběma lidmi ještě není vztah, ale už existuje určitá důvěra nebo očekávání.

Specifické dopady má situace, kdy je pachatel v pozici moci nebo autority (nadřízený, učitel, lékař, trenér). Takový vztah může oběti ztěžovat rozpoznání, že to, co zažívá, je násilí a tomu, aby se oběť někomu svěřila může bránit řada překážek. Oběť je na pachateli často závislá, ať už profesně, studijně nebo zdravotně, a může se obávat následků pro svou kariéru, budoucnost nebo péči. Může mít strach, že jí nikdo neuvěří, protože pachatel je uznávaný odborník nebo respektovaný znalec v oboru. Pro oběť může být obtížné vůbec uvěřit, že by se něčeho takového dopustil někdo, komu důvěřovala, s kým sdílí zásadní životní momenty nebo kdo jí má být oporou a pomocí.

Pokud je pachatelem člen úzkého kolektivu, například třídy nebo pracoviště, byť není v nadřazené pozici (kolega, spolužák), bývá pro oběť náročné

to, že s ním dál denně přichází do styku a často se mu nemůže vyhnout. Může se také bát reakce okolí, ztráty zázemí a přátel nebo stigmatizace.

V obou situacích může oběť s pachatelem dál komunikovat a navenek se chovat, jako by se nic nestalo. Důvody bývají praktické i psychologické. Často nemá jinou možnost: s pachatelem musí dál chodit do třídy, sdílet kancelář nebo na něm závisí její hodnocení, zakázky či zdravotní péče. Chce si zachovat studium, práci a vztahy a nést co nejmenší společenské náklady, proto volí strategii, která jí v dané chvíli připadá nejbezpečnější. Může také doufat, že šlo o ojedinělou situaci, nebo si není jistá, zda to, co zažila by se nemohlo dát vyložit jinak. Někdy si sama teprve postupně uvědomuje, že zažila násilí, a do té doby své prožitky zlehčuje nebo zpochybňuje. K tomu se mohou přidávat běžné reakce na traumatizující zážitek, například snaha vrátit se k normálu nebo vyhnout se konfliktu. Může mít také strach z dalšího násilí a odplaty ze strany pachatele.

Je zásadní nahlížet reakce a prožívání oběti nejen optikou poznatků o dopadech traumatu, ale také v kontextu toho, jak se jako společnost k násilí stavíme. To, jak o sexualizovaném násilí mluvíme a jak se chováme k obětem, ovlivňuje, co oběť riskuje, když se rozhodne promluvit. Pokud různými způsoby dáváme najevo, že obětem nevěříme, zpochybňujeme je nebo jim přisuzujeme část odpovědnosti, nemůžeme očekávat, že se budou ozývat s tím, co zažily.

Sexualizované násilí a obtěžování od neznámého člověka

K sexualizovanému násilí ze strany neznámé osoby dochází podle statistik méně často než ze strany osoby známé. Záleží ale i na konkrétní formě: pachatele znásilnění zná 90 % obětí a přeživších. U kontaktních forem násilí zná původce 77 % obětí a přeživších. Tato čísla vyvracejí stále rozšířený mýtus o neznámém útočníkovi jako typickém pachateli, a to zejména u znásilnění. U nekontaktních forem sexualizovaného násilí zná původce 37 % obětí a přeživších (Novák Gabrielová, J., Michálková, E., & Poláková, J., 2024).

Násilí ze strany neznámého člověka bývá institucemi, odborníky i společností často jednoznačněji vnímáno jako násilí, oproti situaci, kdy se ho

dopouští osoba blízká/známá. Ani zde se ale oběti/přeživší často nevyhnou zpochybňování a obviňování: zda se dostatečně bránily, zda k tomu nějak nepřispěly.

Násilí a obtěžování od neznámého člověka může mít podobu napadení na veřejném místě, obtěžování na ulici nebo v dopravě, ale i napadení neznámým člověkem v domácnosti. Pro oběť bývá spojeno s pocitem ohrožení, ztráty bezpečí ve veřejném prostoru a často i s obavou o vlastní život.

Sexualizované násilí v dětství

Za sexualizované zneužívání dítěte považujeme jakékoli jednání se sexuálním podtextem, při kterém dospělá osoba nebo výrazně starší dítě zneužívá svého postavení, důvěry nebo převahy vůči dítěti. Může mít kontaktní i nekontaktní podobu; patří sem například osahávání, nucení k sexuálním aktivitám, vystavování dítěte pornografickému obsahu, pořizování nebo sdílení sexuálně explicitních materiálů zobrazujících dítě, obnažování před dítětem nebo jiné formy sexualizovaného zneužívání.

Pro dítě bývá sexualizované zneužívání jedním z nejzávažnějších traumat. Představuje významný rizikový faktor pro vznik dlouhodobých psychických, fyzických i sociálních obtíží, které mohou přetrvávat až do dospělosti. Ve většině případů se ho dopouští osoba, kterou dítě zná, důvěřuje jí nebo je na ní závislé. Pachatelé často postupují promyšleně: nejprve si vybudují s dítětem i jeho okolím důvěru, věnují dítěti zvýšenou pozornost nebo mu poskytují výhody či vřelost, pochopení nebo přijetí, které mu chybí. Postupně a nenápadně pak překračují jeho hranice – tělesné i psychické – tak, aby si dítě na jednotlivé kroky zvyklo a nevnímalo je jako varovné. Součástí bývá i budování pocitu výjimečnosti nebo tajemství mezi pachatelem a dítětem, které dítě od okolí izoluje a znesnadňuje mu o zážitku promluvit. Dítě proto nemusí rozpoznat, že zažívá sexualizované zneužívání, a často si nedokáže vysvětlit ani své vlastní pocity nebo tělesné reakce. Skutečnost, že dítě při některých formách zneužívání necítí fyzickou bolest nebo že jeho tělo reaguje mimovolně, v žádném případě neznamená, že se jednání účastnilo dobrovolně nebo s ním souhlasilo.

Mnoho lidí si uvědomí, že byli v dětství sexuálně zneužíváni, až s odstupem let, kdy získají dostatek informací a zkušeností, aby své prožitky dokázali správně pojmenovat.

Obecně platí, že dopady sexualizovaného zneužívání mohou být závažnější, pokud zneužívání začalo v raném věku, trvalo delší dobu nebo jej páchala osoba, ke které mělo dítě blízký vztah.

Sexualizované násilí v online prostředí

S rozvojem digitálních technologií a umělé inteligence vznikají nové formy sexualizovaného a genderově podmíněného násilí. Přestože se odehrávají v online prostředí, mohou mít na oběti/přeživší stejně závažné dopady jako sexualizované násilí páchané osobně.

Mezi digitální formy sexualizovaného násilí patří například nekonsenzuální sdílení intimních materiálů[2], sexualizované vydírání (sextortion), kyberstalking, online sexualizované obtěžování nebo vytváření a šíření sexuálně explicitního obsahu pomocí umělé inteligence (AI), zejména tzv. deepfake fotografií, videí nebo zvukových nahrávek. Umělá inteligence dnes umožňuje vytvářet velmi realistický obsah zobrazující osoby v sexuálních situacích, aniž by k nim ve skutečnosti došlo nebo s jejich vznikem dotyčná osoba souhlasila.

Digitální formy sexualizovaného násilí se od ostatních forem liší zejména rychlostí a rozsahem šíření. Intimní obsah může být během krátké doby sdílen tisícovkami lidí, opakovaně se objevovat na různých platformách a být jen obtížně odstranitelný. Oběť/přeživší tak může násilí prožívat opakovaně i dlouho poté, co byl materiál poprvé zveřejněn. Vedle psychických dopadů může čelit také ztrátě soukromí, poškození pověsti, narušení osobních vztahů, obtěžování nebo ohrožení pracovního či studijního života.

2 V souvislosti s těmito případy se často používá anglický výraz revenge porn. Toto označení je však zavádějící, protože naznačuje motiv pomsty a používá pojem „pornografie“, přestože se jedná o formu sexualizovaného násilí. Vhodnější je proto používat označení nekonsenzuální sdílení intimních materiálů nebo zveřejnění intimních materiálů bez souhlasu.

Kdo může být obětí a přeživší

Přestože se oběťmi a přeživšími sexualizovaného násilí mohou stát lidé bez ohledu na pohlaví, genderovou identitu nebo sexuální orientaci, dostupná data dlouhodobě ukazují, že **nejčastějšími oběťmi jsou ženy a nejčastějšími pachateli muži**[3]. Tuto skutečnost je důležité při informování zohledňovat, aniž by byly zneviditelňovány zkušenosti mužů nebo nebinárních osob, které sexualizované násilí rovněž zažívají. **Sexualizované násilí je jednou z forem genderově podmíněného násilí.** Je důsledkem přetrvávajících genderových nerovností, stereotypů a mocenských vztahů ve společnosti.

Zkušenost se sexualizovaným násilím se zároveň může lišit podle dalších okolností, které ovlivňují postavení člověka ve společnosti. Některé skupiny čelí vyššímu riziku násilí nebo větším překážkám při hledání pomoci, oznamování trestných činů či přístupu ke spravedlnosti.

Mezi zvláště ohrožené skupiny patří například:

- Romky
- ženy bez domova
- sexuální pracovnice
- migrantky a uprchlice
- ženy se zdravotním znevýhodněním
- LGBT+ osoby
- starší ženy

3 Náš výzkum z roku 2021 ukázal, že s nějakou formou sexualizovaného násilí se setká 54,5 % žen a 22,3 % mužů. Důležité je ovšem podívat se také na konkrétní formy násilí, se kterými se muži a ženy setkávají, nebo i to, kolik různých forem násilí zažijí ženy a muži během života (proFem, 2021). To, že nejčastěji se sexualizovaným násilím setkávají ženy potvrzují i čísla největší americké organizace věnující se tomuto tématu, RAINN, podle níž jsou v USA oběťmi 9 z 10 nahlášených případů znásilnění ženy (RAINN, online). Náš výzkum se pohlavím/genderem pachatele nezabývá, i zde ale můžeme čerpat z dat RAINN: v drtivé většině nahlášených případů znásilnění je pachatelem muž, stejně jako v 89 % zjištěných případů sexualizovaného zneužívání dětí (tamtéž).

Tyto překážky mohou souviset s předsudky, diskriminací nebo společenským postavením jednotlivých skupin. Například u migrantek nebo uprchlic se mohou objevovat xenofobní stereotypy, které sexualizované násilí vysvětlují jako „součást jejich kultury“. Násilí páchané na ženách bez domova, sexuálních pracovnicích nebo ženách se zdravotním postižením bývá zase častěji bagatelizováno nebo považováno za méně závažné. Starší ženy nebo ženy se zdravotním postižením jsou navíc někdy mylně vnímány jako osoby, kterých se sexualizované násilí netýká.

Při informování o těchto případech je proto důležité vyhnout se stereotypům a nepřenášet pozornost z jednání pachatele na životní situaci oběti/přeživší. Úkolem médií je přispívat k přesnému, citlivému a kontextualizovanému informování, které bere v úvahu specifické bariéry, jimž některé skupiny obětí/přeživších čelí, aniž by je dále stigmatizovalo.

Dopady sexualizovaného násilí

V důsledku traumatu spojeného se sexualizovaným násilím dochází k absolutnímu narušení tělesné, duševní i emoční integrity člověka. Zotavování se z následků prožitého násilí může být složitý a dlouhodobý proces, který u každé oběti/přeživší nabývá jiné podoby. Může trvat týdny, měsíce, ale i roky. Pokud trauma z prožitého násilí zůstává neošetřeno, může vést k závažným psychickým následkům od posttraumatické stresové poruchy přes úzkosti, deprese, izolování se od společnosti až k pokusům o sebevraždu.

Je důležité dodat, že konkrétní dopady sexualizovaného násilí jsou vysoce individuální. Odvíjejí se od mnoha okolností: reakce okolí, dostupnosti podpory a zázemí, předchozích zkušeností s násilím nebo osobních zdrojů odolnosti. Žádné reakce a dopady, které oběti a přeživší zažívají, nehodnotíme jako nesprávné nebo nepřiměřené tomu, co se stalo. Každé sexualizované násilí a obtěžování je špatně a různorodé reakce obětí/přeživších je potřeba vnímat jako pochopitelné reakce na tak závažný zážitek.

Psychické dopady

Mezi akutní psychické dopady patří: flashbacky, noční můry, úzkosti, snížené sebevědomí, velmi nízké vnímání vlastní sebehodnoty, časté a velmi

silné pocity viny, studu, strachu, trapnosti, nedůvěry, smutku, vzteku, zloby, nemožnost porozumět svým pocitům, nekontrolovatelný pláč, nebo naopak záchvat smíchu, pocit prázdnoty nebo absence jakýchkoli pocitů.

Patří zde také dopady v kognitivní oblasti: nemožnost vybavit si události nebo jednotlivé úseky či posloupnost událostí; nesoustředěnost, neustálé nebo vracející se myšlenky oběti/přeživší na to, že měla něco udělat jinak; pocit, že o ní lidé okolo mluví, ale nedokáže jejich slovům porozumět. Snížená schopnost soustředit se, učit se, cokoli si zapamatovat; zbarvení vnímání světa, událostí a sebe – zesílený pocit ohrožení, nenávisti vůči sobě.

U oběti/přeživší může i dlouhodobě přetrvávat pocit celkového tělesného napětí a všudypřítomného děsivého strachu. Dále se mohou objevit časté změny nálad či poruchy spánku, rozvinout se deprese nebo další poruchy (např. posttraumatická stresová porucha, fobické poruchy nebo panické ataky).

Oběť/přeživší může být paralyzována pocity absolutní bezmoci a vnímání světa jako místa, kde pro ni již není bezpečno a kde je vystavena neustálému ohrožení. Zároveň může zažívat pocity ztráty kontroly nad svým životem a neschopnost důvěry vůči komukoliv.

V důsledku prožitého znásilnění uvedlo (ve výzkumu z roku 2024) psychické dopady 62 % respondentek a psychická chronická onemocnění 30 % respondentek (Novák Gabrielová, J., Michálková, E., & Poláková, J., 2024).

Sociální dopady

U oběti/přeživší se mohou rozvinout problémy navazovat a udržovat intimní vztahy, může se sexu zcela vyhýbat. U některých obětí/přeživších může nastat naopak využívání sexu jakožto copingového mechanismu například v podobě tendence vyhledávat sexuální kontakty ve větší míře než dříve s cílem tentokrát získat plnou kontrolu nad situací. Oběť/přeživší může být v důsledku svého vyhýbavého chování také ohrožena sociální izolací, která pramení z jejího strachu navštěvovat některá místa podobná místu napadení.

Mezi sociální dopady patří také změna nebo ukončení zaměstnání, zhoršení prospěchu, ukončení/přerušení studia, pracovní neschopnost, ztráta

okruhu přátel, rodiny, zpřetrhání vazeb s blízkými, ochlazení vztahů, uzavření se nebo neschopnost svěřit se.

Sociální dopady v důsledku prožitého znásilnění uvedlo 44 % respondentek reprezentativního výzkumu (ibid.).

Dopady na reprodukční zdraví

20 % obětí a přeživších znásilnění čelí dopadům na své reprodukční zdraví (ibid.). Konkrétně se jedná o nákazy pohlavně přenosnými chorobami nebo infekcemi, těhotenství, obavu z těhotenství řešenou pilulkou, přerušené těhotenství nebo neschopnost otěhotnět či neplodnost.

Život ohrožující následky

Na životě ohrožující následky uvedlo 12 % obětí a přeživších znásilnění (ibid.). Patří mezi ně ztráta smyslu života, sebevražedné myšlenky, sklony k sebevraždě nebo pokus/y o sebevraždu.

Fyzické dopady

Mezi akutní fyzické dopady nebo dopady projevující se na fyzickém zdraví obětí a přeživších řadíme například tělesná poranění, bolesti hlavy a dalších částí těla, pocity na zvracení, zvracení, poruchy příjmu potravy, změnu spánkového režimu, únavu a další.

Na rozdíl od rozšířené představy patří fyzická zranění mezi nejméně časté dopady znásilnění – ve výzkumu z roku 2024 je uvedlo jen 5 % obětí a přeživších (ibid.). To neznamená, že taková zranění nemohou být závažná nebo mít dlouhodobé dopady na zdraví. Přítomnost ani nepřítomnost zranění by ale neměla být brána jako důkaz toho, zda ke znásilnění skutečně došlo.

Z dlouhodobého hlediska může dojít ke zhoršení fyzického zdraví a výskytu různých chronických somatických potíží (bolesti hlavy, bolesti zad, zhoršené zažívání, třes, tiky apod.). Fyzickými chronickými onemocněními trpí 23 % obětí a přeživších znásilnění (ibid.).

Mýty a fakta

Mýtus	Fakt
Alkohol či užívání drog způsobují sexualizované násilí.	Alkohol ani jiné návykové látky nejsou příčinou sexualizovaného násilí. U pachatele mohou snižovat zábrany nebo ovlivňovat chování, odpovědnost za čin to ale nemění. Tu nese vždy pachatel, i když byl pod vlivem alkoholu. Alkohol se však často posuzuje dvojím metrem. U obětí a přeživších se využívá k jejich obviňování („neměla být opilá“), u pachatelů jako omluva („udělal to, protože byl opilý“). Správně to má být naopak: opilost pachatele jeho odpovědnost nesnižuje a opilost oběti neznamená, že nese část viny. Člověk pod vlivem alkoholu nebo jiných látek se hůře brání (nebo se bránit vůbec nemůže) a pachatel, který toho využije, jedná o to závažněji. V některých případech jsou alkohol nebo jiné látky oběti podány bez jejího vědomí právě za účelem sexualizovaného násilí (drink-spiking).
Pachatelé se dopouští sexualizovaného násilí v důsledku deviace, psychických obtíží nebo stresu.	Sexualizované násilí většinou nesouvisí s duševní poruchou ani se stresem. Z výzkumů a statistik vyplývá, že sexualizovaného násilí se nejčastěji dopouští osoby bez jakékoliv deviace[4]. Může jít o jeden z více faktorů, které k násilí přispěly, ale samo o sobě nic z toho násilí nevysvětluje ani neomlouvá. Představa, že násilí páchají jen lidé s deviací/ lidé s psychiatrickou diagnózou, navíc zakrývá, že největší riziko přichází právě od lidí, od kterých to není očekávané: nejčastěji z okolí oběti.

4 Většina pachatelů sexualizovaného násilí na dětech i dospělých nemá diagnostikovanu žádnou deviaci (parafilii). A naopak většina sexuálních deviantů (parafiliků) jsou osoby, které se sexualizovaného násilí nikdy nedopustí (Kopecký K., 2019, online; Blatníková, Š., Faridová, P., Zeman P., 2015)

Sexismus ani genderová nerovnost nijak nesouvisí se sexualizovaným násilím.	Sexualizované násilí je jednou z forem genderově podmíněného násilí. Je důsledkem přetrvávajících genderových nerovností, stereotypů a mocenských vztahů ve společnosti. Statistiky dlouhodobě ukazují, že jeho oběťmi jsou nejčastěji ženy a pachateli nejčastěji muži. To však neznamená, že oběťmi sexualizovaného násilí nemohou být muži nebo nebinární osoby ani že pachatelkami nemohou být ženy.
Oběti si sexualizovaný útok nebo znásilnění často vymýšlí.	Každý rok je nahlášeno pouze pět procent spáchaných znásilnění, z toho jen část se dostane až k soudu. Data zároveň ukazují, že křivých obvinění z těch nahlášených je u znásilnění šest až deset procent (Cibulka, 2021, online). V absolutních číslech je to tedy opravdu zlomek. Naprostá většina obětí a přeživších sexualizovaného násilí naopak o své skutečné zkušenosti nikdy nepromluví.
Oběť svým chováním sexualizované násilí vyprovokovala.	Za sexualizované násilí nese odpovědnost vždy pachatel. Chování, oblečení, předchozí flirtování, konzumace alkoholu ani jiné okolnosti nejsou příčinou sexualizovaného násilí a nepřenášejí odpovědnost na oběť/přeživší. Představa, že by se násilí nestalo, kdyby se oběť/přeživší chovala jinak nebo se jinak oblékla, je rozšířeným mýtem, který přispívá k jejich obviňování.
Většina případů sexualizovaného násilí se odehrává mezi lidmi, kteří se neznají.	Z výzkumů vyplývá, že v 90 % případů oběť/přeživší znásilnění pachatele zná, v 51 % jde o manžela/partnera/bývalého. U kontaktního násilí celkově (tedy vč. znásilnění) zná pachatele 77 % obětí a přeživších (Novák Gabrielová, J., Michálková, E., & Poláková, J., 2024). Sexualizovaného násilí se tedy nejčastěji dopouští někdo z blízkého okolí oběti/přeživší.

Obětí sexualizovaného násilí může být pouze mladá, atraktivní žena.	Obětí/přeživší může být v případě sexualizovaného násilí kdokoli. Sexualizované násilí je projevem zneužití moci, kontroly a nerespektování hranic druhého člověka.
Sexualizované násilí je způsobeno nezvládnutými sexuálními pudy.	Příčiny sexualizovaného násilí jsou komplexní a zahrnují souhru více faktorů – individuálních (např. postoje ospravedlňující násilí), vztahových (dynamika v rodině, sociální normy v okolí) i společenských (např. normy maskulinity spojené s dominancí, míra tolerance k násilí ve společnosti včetně toho jakým způsobem je ve společnosti násilí postihováno; vliv může hrát i to, že je pachatel přesvědčený, že mu takové jednání „projde“).
Sexualizované násilí je okrajový problém menšiny společnosti.	Nějakou formu sexualizovaného násilí zažije během svého života každá druhá žena v Česku. Většina z nich v jeho důsledku zažívá negativní, často dlouhodobé, dopady (Novák Gabrielová, J., Michálková, E., & Poláková, J., 2024). Jedná se tedy o problém, který se vyskytuje velmi často a má závažné důsledky.

Skutečná oběť se chová určitým způsobem: brání se, nahlásí to hned po útoku, je viditelně zasažená, přeruší kontakt s pachatelem a přesně si pamatuje, co se stalo.

Tato očekávání nazýváme mýtem ideální oběti: jak by se člověk, který zažil sexualizované násilí měl chovat, aby byl považován za věrohodného. Očekávání se mohou týkat chování během činu (bránila se, křičela, má zranění), po činu (hned to oznámila, plakala, vyhýbá se pachateli, nepokračuje v běžném životě) i paměti (vše si pamatuje v logickém pořadí a bez rozporů) nebo toho, jak byla oblečená, zda pila, zda znala pachatele nebo s ním dříve měla vztah.

Některých z bodů jsme se dotkly výše a je potřeba připomenout, že reakce na sexualizované násilí jsou velmi různorodé. Mnoho lidí během činu zamrzne, což je automatická reakce nervového systému, kterou si nikdo nevolí vědomě. Oznámení s odstupem času nebo žádné mívá řadu důvodů: strach, stud, obavu, že jim nikdo neuvěří, závislost na pachateli nebo to, že si člověk teprve postupně uvědomuje, že zažil násilí. Oběť může působit klidně nebo se chovat „normálně“ a s pachatelem může dál komunikovat, zejména pokud s ním musí zůstat v kontaktu. Trauma navíc může ovlivnit paměť: člověk si událost vybavuje po částech, nechronologicky, některé detaily chybí nebo se v čase doplňují. To není důkazem lži, ale běžnou reakcí na traumatizující zážitek.

Neexistuje žádné „správné“ chování oběti a chování, které se okolí nebo laikům může zdát nepochopitelné neznamená, že k násilí nedošlo. Pro novinářskou práci z toho plyne, že v textu nemá být chování oběti po činu prezentováno jako důkaz proti její věrohodnosti.

Statistiky a výzkumy

Sexualizované násilí: výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči (2024)

Nejnovější výzkum realizovaný agenturou MindBridge Consulting, a. s. ve spolupráci s proFem, o. p. s. se ukázal, že je ročně z veřejného zdravotního pojištění vynaloženo 2,3 mld. Kč na léčbu dopadů sexualizovaného násilí. Výzkum také mapoval výskyt násilí ve společnosti a ukázal, že s nějakou formou sexualizovaného násilí se setká 58 % žen. Konkrétně se znásilněním má pak zkušenost dokonce každá pátá žena (20 %). Unikátní je výzkum též v mapování akutních i chronických dopadů prožitého násilí: 76 % obětí a přeživších znásilnění uvedlo dopady na své psychické nebo fyzické zdraví, vztahy, studium, práci, či dokonce život ohrožující dopady. Ženy, které zažily znásilnění ve věku do 15 let, téměř všechny uvedly, že to mělo negativní dopady na jejich život (93 % respondentek).

Celou publikaci zahrnující všechny **výstupy výzkumu najdete zde**.

Zkušenost obyvatel ČR se sexuálním násilím a sexuálním obtěžováním (2021)

Dřívější výzkum realizovaný též ve spolupráci MindBridge s proFem mapoval výskyt sexualizovaného násilí nejen u žen, ale také u mužů. Výzkum ukazuje, že muži zažívají sexualizované násilí v menší míře, než ženy, v průměru se setkají s nižším počtem různých forem sexualizovaného násilí a zažívají také jiné formy tohoto násilí, ve srovnání s ženami. Výzkum mapoval také způsoby řešení či reakce žen a mužů na sexualizované násilí nebo obtěžování, které v rámci všech zažitých forem vyhodnotili jako nejhorší.

Podrobnou **výzkumnou zprávu si můžete stáhnout zde**.

Sexuální násilí očima české veřejnosti (2016)

V roce 2016 organizace Persefona realizovala výzkum, který měl za cíl zjistit představu české společnosti o problematice sexualizovaného násilí. Vyplynula z něj řada zajímavých zjištění – ve veřejnosti kupříkladu převažuje představa, že násilník je neznámá cizí osoba. Zároveň dotázaní odhadovali, že na policii je nahlášeno každé druhé znásilnění a každý třetí násilník je za sexualizovaný útok odsouzen.

Více **k výzkumu najdete zde**.

Průzkum EU o genderově podmíněném násilí (2024)

Přibližně třetina žen v EU zažila v dospělosti fyzické nebo sexualizované násilí. Vyplývá to z unikátního výzkumu EU, který vůbec poprvé mapuje výskyt genderově podmíněného násilí napříč všemi členskými státy. 114 023 žen bylo dotazováno na jejich zkušenosti s fyzickým násilím, výhrůžkami a/nebo sexualizovaným násilím a na zkušenosti se sexualizovaným obtěžováním v práci (to zažije třetina žen: 30,8 %).

Výzkumnou zprávu shrnující **klíčové výstupy naleznete zde**.

Násilí na ženách: výzkum napříč Evropskou unií (2014)

Agentura EU pro ochranu základních práv (FRA) v roce 2014 vydala zprávu ohledně výsledků výzkumu, který uskutečnila ve všech členských státech. Z rozhovorů s více než 42 tisíci žen vyplynulo, že každá 10. se od svých 15 let stala obětí nějaké formy sexualizovaného násilí, každá 20. pak zažila znásilnění. Během jediného roku, který rozhovorům předcházel, bylo v EU znásilněno celkem 3,7 milionu žen.

Zpráva k výsledkům průzkumu je **ke stažení zde**.

Výzkum CZECHSEX (2024)

Celonárodní reprezentativní průzkum sexuálního chování a well-beingu obyvatel České republiky, neboli CZECHSEX je realizován Centrem pro sexuální zdraví a intervence v rámci Národního ústavu duševního zdraví. Část výzkumu se věnuje také prevalenci sexuálně motivovaného násilí a vyplývá z něj, že znásilnění ve smyslu, že byli hrozbami nebo násilím donuceni k sexuálním aktivitám, zažilo v české populaci 16.8 % žen a 4.9 % mužů. Výzkum také přináší data o výskytu problematického sexuálního chování v online prostoru. Lidé mají nejvíce zkušeností s tím, že jim někdo zaslal nahé fotky nebo videa (39 % osob) nebo s tím, že je o nahé fotky či videa na internetu někdo požádal (31 %). 5,1 % osob uvedlo, že jejich nahou fotografii či video někdo zveřejnil či sdílel online.

Více informací najdete v **tiskových zprávách NUDZ zde a zde**.

3. Jazyk a volba slov

Volba slov je při informování o citlivém tématu sexualizovaného násilí zásadní. Jazyk, který jej zlehčuje, může dopadat na jeho oběti/přeživší a snižovat význam jejich prožitého traumatu. Můžou tak nabýt pocitu, že je nikdo nebere vážně, začít zpochybňovat samy sebe a klást na sebe vinu za to, co se stalo. Zároveň tento jazyk může prohlubovat nepochopení problému sexualizovaného násilí ve společnosti.

Nazývat věci tím, čím jsou

Každé slovo může asociovat něco jiného. Když mluvíme o sexualizovaném násilí, je třeba zdůrazňovat, že se nejednalo o konsenzuální pohlavní styk. V momentě, kdy hovoříme o „sexu“, vytváří to představu takového styku, se kterým souhlasili všichni zúčastnění. Pokud popisujeme sexualizované násilí, je vhodnější použít pohlavní styk či znásilnění.

✗ **NE: Měl s ní opakovaně sex, když spala.**
✓ **ANO: Opakovaně ji znásilnil ve spánku.**

Sexualizované násilí bývá často bagatelizováno a právě volba slov k tomu může přispívat, nebo naopak pomoci podobné zlehčování odmítnout. U znásilnění proto není vhodné mluvit o „nepodařeném sexu“ nebo „neshodě v posteli“. Taková označení zastírají podstatu toho, co se stalo, a vytvářejí dojem, že šlo o konsenzuální sexuální aktivitu, při níž se zúčastněné osoby pouze neshodly na jejím průběhu. Pokud sexuální styk nebo jiná intimní aktivita probíhá proti vůli některé ze zúčastněných osob, je důležité to pojmenovat jako sexualizované násilí.

✗ **NE: Neshodli se v posteli. Muž byl odsouzen na pět let.**
✓ **ANO: Muž pokračoval v pohlavním styku i přes nesouhlas své partnerky. Za znásilnění byl odsouzen na pět let.**

Obzvlášť důležitá je volba slov v případě sexualizovaného násilí vůči dětským obětem/přeživším. Děti nejsou schopny kvalifikovaně vyjádřit souhlas či nesouhlas s pohlavním stykem. Proto by se nemělo hovořit o „sexu s dítětem". Zde se vždy jedná o znásilnění.

✗ **NE: Pachatel byl odsouzen za sex s desetiletým dítětem.**
✓ **ANO: Pachatel byl odsouzen za znásilnění desetiletého dítěte.**

Oběť vs přeživší

Pokud informujeme o sexualizovaném násilí, často se nevyhneme alespoň letmému představení oběti/přeživší. V takovém případě je třeba myslet vždy na to, jakým způsobem o ní budeme hovořit a jak ji představíme (doporučení, jak vést rozhovor s obětí, naleznete v dalších kapitolách). Zvolený výraz zároveň ovlivňuje, jak si o oběti vytvoří představu veřejnost. Vhodné je proto používat přímo termín „oběť" nebo „přeživší". Rovněž je možné pracovat s termínem „osoba zažívající násilí" nebo „osoba se zkušeností s násilím". Pokud máte možnost s obětí hovořit, zeptejte se jí, jak chce být označena. Nelze předjímat, s jakým výrazem se spíše ztotožní.

Pojem „oběť" může u někoho evokovat pasivitu, a řada lidí se s ním proto nechce ztotožňovat – nevnímají se jako pasivní aktéři bez vlivu na vlastní osud. Zároveň ale tento pojem jasně pojmenovává, že šlo o závažné, případně trestné jednání, kterým byla porušena jejich práva. Pojem „přeživší" má naopak silnější emancipační potenciál a odkazuje k překonání důsledků násilí. Pro některé oběti však může být těžké se s ním ztotožnit – buď proto, že sami necítí, že by trauma už překonaly, nebo protože v něm vnímají tlak „vše zvládnout", kterému nedokážou dostát. Někteří si navíc pojem přeživší spojují spíše s jinými tématy, jako je holocaust nebo přírodní katastrofy.

Agresor v činném rodě

Na správné pojmenování je třeba myslet i u pachatele. Vhodnými alternativami jsou označení agresor, násilník nebo pachatel. Naopak je na místě se vyvarovat slovům jako sexuální partner (evokuje konsensuální pohlavní styk) nebo predátor (může evokovat jeho silné, dravé postavení).

Pojmy jako „původce násilí" nebo „člověk, který se dopouští násilí" mohou být méně stigmatizující než „agresor", „násilník" nebo „pachatel". Naznačují totiž, že násilné jednání je jen jedním z projevů chování daného člověka, netvoří celou jeho identitu a může se změnit. Je ale potřeba tyto pojmy používat s ohledem na kontext, aby nepůsobily jako vyhýbání se jasnému pojmenování toho, kdo za násilí nese odpovědnost – jinak totiž hrozí, že (byť nevědomě) přeneseme odpovědnost na oběť/přeživší.

✗ **NE: Žena řekla jasné NE pohlavnímu styku. Její sexuální partner to nerespektoval a nyní ho čeká vězení.**

✓ **ANO: Žena vyjádřila jasné NE pohlavnímu styku. Pachatel to nerespektoval, ženu znásilnil a nyní ho čeká vězení.**

Za sexualizované násilí je vždy zodpovědný pouze pachatel. Tato skutečnost by se měla odrážet i v tom, jak o něm a jeho chování budeme psát. Je proto vhodné používat činný rod, jelikož popisujeme jeho aktivní jednání. Naopak je lepší se v případě oběti vyhnout trpnému rodu, protože ten staví oběť/přeživší do pasivní pozice.

✗ **NE: Oběť byla znásilněna pachatelem.**

✓ **ANO: Pachatel znásilnil oběť.**

Sexuální nebo sexualizované násilí?

V tomto manuálu, i některých jiných publikacích proFem, používáme pojem „sexualizované násilí". Slovo naznačuje, že základem je násilí (moc, kontrola, ponížení) a sexuální rovina je prostředek, kterým se toto násilí provádí. Pachatel násilí „sexualizuje", tedy používá sexuální styk nebo sexuální for-

mu jako nástroj. Tento pojem tak lépe objasňuje příčiny a kořeny násilí. Má však má i svá rizika: pro část čtenářstva může být méně srozumitelný, může působit odborně či aktivisticky a neodpovídá terminologii zákona, policejních statistik nebo soudních rozhodnutí. Pojem „sexuální násilí“ je naopak běžnější, srozumitelnější a nejčastěji používaný v českém i zahraničním kontextu. Jeho rizikem je, že slovo „sexuální“ může evokovat představu sexu či sexuální motivace a posilovat právě ty mýty, které chceme vyvracet. Které označení zvolíte, záleží na kontextu textu, cílovém publiku nebo například nad tím, kolik prostoru máte pro adekvátní objasnění.

Příklady špatné praxe a jak psát lépe

Špatně	Problém	Vysvětlení	Lépe
„Dívku sledoval až ke vchodu, kde ji osahával.“	Slovo „osahával“ je poměrně vágní termín. Činy a situace je třeba nazývat pravými jmény – zde termínem „sexuálně obtěžoval“.	Správná terminologie je v rámci reportování o sexualizovaném násilí zásadní. Čtenář má jasnou představu o tom, co se stalo a kde konkrétně byl problém.	„Pachatel sledoval dívku až ke vchodu, kde ji sexuálně obtěžoval nevhodnými doteky.“
„Stačí, aby muž během sexu použil praktiku, která se partnerce nebude líbit, a už z toho může mít pořádné problémy. To je případ muže, kterého soudy potrestaly za znásilnění, když během milostného aktu zvýšil svoji dominanci způsobem, po kterém žena odmítala v sexu dál pokračovat.“	Text zlehčuje sexualizované násilí a jeho různé podoby. Je za něj třeba považovat i situaci, kdy si jeden z partnerů v průběhu pohlavního styku sex rozmyslí a druhý to nebere v potaz a pokračuje.	Je třeba pojmenovávat skutečnosti jejich pravými jmény. V daném případě se jednalo o znásilnění, jelikož oběť v průběhu styku přestala se sexem souhlasit, což je vždy třeba respektovat. Pokud to respektováno není, jedná se o sexualizované násilí.	„Muž byl odsouzen za znásilnění ženy. Nevzal na vědomí její vůli s pohlavním stykem přestat a nadále v něm pokračoval, čímž naplnil znaky trestného činu znásilnění.“

„Neshodli se při sexu. Partner pyká za znásilnění.“	Titulek článku pojmenovává znásilnění jako neshodu, čímž celou situaci zlehčuje.	Je třeba pojmenovávat skutečnosti jejich pravými jmény. V daném případě se jednalo o znásilnění, nikoli o „pouhou neshodu“. Tyto termíny podporují představu, že se vlastně nic zásadního nestalo, ale pachatel za to pyká. Což zároveň působí tak, že by nám ho mělo být líto.	„Muž byl odsouzen za znásilnění partnerky. Soud mu uložil XY trest.“
„Z nezletilé dcery si udělal náhradní sexuální partnerku.“	Formulace vytváří dojem, že mezi otcem a dcerou existoval partnerský nebo sexuální vztah, a zastírá skutečnost, že šlo o sexualizované násilí na dítěti.	O dítěti nelze v souvislosti se sexualizovanýn násilím hovořit jako o sexuální partnerce či partnerovi. Takové označení může zastírat mocenskou nerovnost a závažnost jednání. Je třeba přesně pojmenovat, že šlo o sexualizované zneužívání či znásilnění, podle toho, co bylo prokázáno.	„Otec opakovaně znásilňoval svou nezletilou dceru.“

„Opakovaný pohlavní styk s dcerou, k němuž poprvé došlo jen den po jejích patnáctých narozeninách.“	Formulace „pohlavní styk s dcerou“ může působit, jako by šlo o dobrovolný sexuální vztah. Zdůraznění věku a jediného dne může navíc odvádět pozornost od podstaty případu.	Vztah rodič–dítě je ze své podstaty vztahem moci a závislosti – to platí bez ohledu na věk dítěte, a proto by se nemělo mluvit o svobodném souhlasu. Předložka „s“ navíc asociuje vztah a souhlas. Je vhodnější používat „na“ (pohlavní styk na dceři).	„Pachatel se opakovaně dopouštěl pohlavního styku na své nezletilé dceři.“
„Styk patnáctileté s vlastním otcem.“	Neutrálně znějící výraz „styk“ zastírá, že šlo o sexualizované násilí a zneužití mocenského postavení otce vůči dítěti.	Jazyk by měl jasně vyjádřit, kdo jednal a komu byla způsobena újma. U sexualizovaného násilí na dětech je obzvlášť důležité nepoužívat formulace, které mohou vyvolávat představu konsenzuálního vztahu.	„Otec znásilňoval svou dceru.“

„Policie navrhuje obžalovat partnery z dokumentu V síti. Chtěli mít sex s dívkou mladší 15 let.“	Formulace „chtěli mít sex s dívkou“ staví situaci do rámce běžného sexuálního vztahu a zastírá, že šlo o sexualizované jednání vůči dítěti.	Při informování o sexualizovaném násilí na dětech je důležité nepoužívat jazyk, který vytváří dojem dobrovolného nebo rovnocenného sexuálního vztahu. Pokud je předmětem případu sexualizované jednání vůči dítěti, je třeba přesně pojmenovat, z čeho jsou dotčené osoby podezřelé nebo obžalované.	„Policie navrhuje obžalovat muže z dokumentu V síti z pokusu o znásilnění dívky mladší 15 let.“

„Manžel týral její dceru, měl s ní i sex. Žena jen přihlížela a nezasáhla.“	Výraz „měl s ní sex“ vytváří dojem dobrovolného sexuálního vztahu mezi dospělým a dítětem. Titulek zároveň zbytečně přesouvá pozornost k jednání matky, místo aby jasně pojmenoval sexualizované násilí vůči dítěti.	Při informování o sexualizovaném násilí na dětech je třeba násilí přesně pojmenovat a nepoužívat výrazy, které mohou vytvářet dojem konsenzuálního vztahu. Pokud skutková podstata odpovídá znásilnění nebo sexualizovanému zneužívání dítěte, je vhodné použít přesný termín. Jednání dalších osob je relevantní pouze tehdy, pokud je pro případ podstatné, a nemělo by zastínit samotné násilí.	„Muž týral svou nevlastní dceru a opakovaně ji znásilňoval. Její matka podle obžaloby násilí nezabránila.“
„Jindřich Š. (61) měl sex s třináctiletou dívenkou.“	„Měl sex“ vytváří dojem dobrovolného sexuálního vztahu mezi dvěma lidmi a zastírá skutečnost, že šlo o sexualizované jednání dospělého vůči dítěti. Zdrobnělina „dívenka“ navíc působí zbytečně bulvárně a sexualizujícím způsobem.	Při informování o sexualizovaném násilí na dětech je důležité nepoužívat výrazy, které evokují konsenzuální vztah. Pokud je případ právně kvalifikován jako znásilnění či sexualizované zneužívání, je vhodné použít přesný termín.	„Jindřich Š. (61) je obžalován ze znásilnění třináctileté dívky.“

„Opilou dívku (18) hromadně znásilnili: Na slečnu útočil i policista!“	Titulek zdůrazňuje, že oběť byla opilá, používá bulvární označení „slečna“ a „útočil“ místo přesného pojmenování jednání. Informace o alkoholu může navíc odvádět pozornost od jednání pachatelů a vytvářet prostor pro victim blaming.	Je klíčové, aby článek vycházel z toho, že opilost pachatele jeho odpovědnost nesnižuje a opilost oběti neznamená, že nese část viny. Člověk pod vlivem alkoholu nebo jiných látek se hůře brání (nebo se bránit vůbec nemůže) a pachatel, který toho využije, jedná o to závažněji.	„Osmnáctiletou ženu podle policie znásilnilo několik mužů. Mezi podezřelými byl i policista.“
„Dvě dívky ve Zlíně nechaly 14letou opilou kamarádku v bytě ‚ochotného‘ muže. Ten ji podle obžaloby záhy sexuálně zneužil.“	Titulek zdůrazňuje, že dívka byla opilá, a zároveň věnuje značný prostor jednání jejích kamarádek, které obviňuje. Výraz „ochotný muž“ navíc působí ironicky a bulvárně a může zastírat závažnost situace.	Informace o alkoholu může být pro případ relevantní, neměla by však v titulku vytvářet dojem, že stav dítěte nějak souvisel s tím, proč k násilí došlo. Stejně tak není vhodné přesouvat odpovědnost na další děti nebo mladé lidi, pokud není jejich jednání předmětem případu. V titulku je vhodnější soustředit se na jednání osoby podezřelé ze sexualizovaného násilí.	„Muž ve Zlíně podle obžaloby sexuálně zneužil čtrnáctiletou dívku.“

4. Doporučení, jak informovat o sexualizovaném násilí

Citlivé informování o sexualizovaném násilí nespočívá pouze ve volbě správných slov. Stejně důležité je, jak redakce přistupuje ke zpracování příběhu, jeho publikaci i následnému šíření. Odpovědnost redakce nekončí zveřejněním článku, ale vztahuje se také na titulky, fotografie, příspěvky na sociálních sítích, newslettery, videa i další formáty, ve kterých je obsah sdílen. Následující doporučení se týkají celého procesu novinářské práce – od prvního kontaktu s obětí/přeživší až po prezentaci příběhu napříč všemi platformami.

1. Bezpečnost na prvním místě

Při informování o konkrétních případech sexualizovaného násilí se zpravidla nevyhnete zmínce o oběti/přeživší. Už při přípravě textu je proto důležité promyslet, jak příběh zpracovat tak, aby oběť/přeživší nebyla vystavena dalšímu ohrožení. Je třeba myslet na **fyzické bezpečí** (aby ji nebylo možné identifikovat či dohledat) i **psychické bezpečí** (aby nedošlo k retraumatizaci nebo sekundární viktimizaci).

i) Chraňte identitu oběti/přeživší

V případě fyzické bezpečnosti je důležité psát obezřetně tak, aby nebylo možné oběť (ani pachatele) na základě popisu případu identifikovat. Zvažte proto, zda je nutné uvádět informace o počtu dětí, domácnosti, použitých zbraních či detailech zranění. Snažte se všechny údaje co nejvíce anonymizovat a minimalizovat riziko, že bude oběť/přeživší rozpoznána.

Pokud se oběť/přeživší rozhodne vystupovat pod svým jménem, například proto, že jde o veřejně známou osobu, její rozhodnutí respektujte. Zá-

roveň ji předem seznamte s možnými důsledky zveřejnění identity, jako je ztráta soukromí, negativní reakce veřejnosti, šíření příběhu mimo původní kontext nebo další formy sekundární viktimizace.

ii) Minimalizujte riziko retraumatizace

Otevírání traumatického prožitku nebo necitlivě vedený rozhovor mohou vést k retraumatizaci. Novinářská práce může být zároveň zdrojem sekundární viktimizace, tedy další újmy způsobené tím, jak je s obětí/přeživší zacházeno nebo jak je její příběh zpracován. Přispět k ní mohou například opakované žádosti o popis traumatických událostí, zpochybňování výpovědi, senzacechtivé zpracování příběhu nebo necitlivě formulované otázky. Úlohou novináře či novinářky je informovat veřejnost, nikoli prohlubovat trauma člověka, který sexualizované násilí zažil. Oběť/přeživší do ničeho nenuťte, dejte jí dostatek prostoru a buďte trpěliví. V případě potřeby jí buďte oporou, nepřebírejte však roli terapeuta nebo specializované poradny. Držte si jasné profesní hranice a v případě zájmu oběť/přeživší odkažte na odbornou pomoc.

iii) Připravte oběť/přeživší na medializaci

Před zveřejněním příběhu oběť/přeživší seznamte s tím, co může medializace přinést. Připravte ji na možné reakce veřejnosti i psychickou náročnost celého procesu. Zveřejnění příběhu může vést ke zpochybňování výpovědi oběti/přeživší, bagatelizaci její zkušenosti nebo osobním útokům, což může prohloubit pocity viny, osamělosti či ztráty vlastní hodnoty. Oběť/přeživší by proto měla mít možnost svůj souhlas s medializací kdykoli až do zveřejnění článku přehodnotit.

iv) Odpovědnost za citlivou prezentaci na sítích i v komentářích

Odpovědnost redakce nekončí publikováním článku. Příběh bude pravděpodobně dále šířen prostřednictvím sociálních sítí, newsletterů, videí nebo dalších formátů. I zde dbejte na citlivou prezentaci. Bez souhlasu oběti/přeživší nepoužívejte vytržené emotivní citace, zavádějící titulky ani vizuály, které mohou podporovat senzacechtivost nebo zvyšovat její zranitelnost.

Stejnou pozornost věnujte komentářovým sekcím. U zvlášť citlivých témat zvažte, zda komentáře zcela nevypnout. Pokud je ponecháte otevřené, nastavte jasná pravidla moderace a průběžně odstraňujte příspěvky obsahující osobní útoky, nenávistné projevy, zpochybňování zkušenosti oběti/přeživší nebo podporu sexualizovaného násilí. Nevhodné komentáře mohou být zdrojem sekundární viktimizace nejen pro člověka, jehož příběh článek popisuje, ale i pro další oběti/přeživší sexualizovaného násilí, které je čtou.

U článků obsahujících podrobnější popisy sexualizovaného násilí zvažte také zařazení upozornění na citlivý obsah. Například: „Článek obsahuje popisy sexualizovaného násilí. Pokud je pro vás toto téma citlivé, zvažte, zda chcete ve čtení pokračovat."

2. Agresor v hledáčku

Častým mýtem o sexualizovaném násilí je představa „typického znásilnění", kdy neznámý pachatel v noci přepadne oběť na opuštěném místě. Ve skutečnosti je nejčastěji původcem násilí člověk, kterého oběť zná: partner, příbuzný, kolega, spolužák nebo někdo ze stejného prostředí. Je proto vhodné tuto skutečnost v textech připomínat a uvádět vztah mezi obětí/přeživší a pachatelem, pokud je pro porozumění případu relevantní.

Stejně důležité je, jakým způsobem média představují pachatele. Při popisu případu by měla být hlavní pozornost věnována samotnému jednání a jeho dopadům, nikoli budování osobního příběhu pachatele. Vyhněte se zdůrazňování informací, které s případem přímo nesouvisejí a mohou vyvolávat soucit nebo dojem, že sexualizované násilí bylo v rozporu s jeho „skutečnou povahou". Formulace typu „vzorný otec", „vážený lékař", „oblíbený učitel" nebo „respektovaný politik" nejsou samy o sobě relevantní. Mohou posilovat stereotypní představu, že pachatel sexualizovaného násilí musí být na první pohled nebezpečný nebo morálně narušený člověk.

Tento způsob rámování se opakovaně objevoval i v českých médiích. V případě Jana Cimického se část zpravodajství soustředila především na jeho dlouholetou psychiatrickou praxi, odbornou autoritu a přínos české psychiatrii. U Dominika Feriho byla značná část mediální pozornosti věnována jeho mimořádně slibné politické kariéře a otázce, jak obvinění ovlivní

jeho budoucnost. V kauze sbormistra Bohumila Kulínského se často zdůrazňovaly jeho umělecké zásluhy a význam pro českou sborovou scénu. Tyto informace mohou být zpravodajsky relevantní, neměly by však zastínit samotnou podstatu případu – obvinění či odsouzení za sexualizované násilí, průběh trestního řízení a dopady na poškozené. Novinářská práce by neměla přispívat k tomu, aby profesní úspěchy, společenský status nebo popularita pachatele působily jako polehčující okolnosti nebo nepřímo zvyšovaly jeho důvěryhodnost. Naopak, postavení, autorita nebo odbornost pachatele bývají často důvody, kvůli kterým je pro oběť těžší nevhodné chování adekvátně rozpoznat, bránit se nebo čin nahlásit.

Stejně obezřetně přistupujte k citacím sousedů, kolegů nebo známých pachatele. Výroky typu „vždy se slušně zdravil", „nikdy bych to do něj neřekl" nebo „byl to skvělý rodinný typ" nepřispívají k porozumění případu a mohou vytvářet dojem, že sexualizované násilí je natolik výjimečné, že se ho „normální" člověk nemůže dopustit.

Při citování obhajoby respektujte právo obviněného na spravedlivý proces, zároveň však dbejte na to, aby argumenty obhajoby nevytlačily perspektivu poškozené nebo nešířily mýty o sexualizovaném násilí. Pokud například obhajoba tvrdí, že poškozená „si vše rozmyslela až po dobrovolném sexu", „chtěla se pomstít" nebo „usiluje o finanční prospěch", je vhodné tato tvrzení zasadit do kontextu a nepřebírat je nekriticky do titulků nebo perexů. Zpravodajství by nemělo vytvářet falešnou rovnováhu mezi odborně podloženými skutečnostmi a stereotypními představami o sexualizovaném násilí. Navíc i soudci_kyně a advokáti_tky mohou stále reprodukovat řadu stereotypů a mýtů o násilí, jak dokazuje naše analýza soudních rozsudků (Havlíková, P., Šmídová, I., 2023).

Pozornost věnujte také jazyku, kterým čin popisujete. Nepopisujte sexualizované násilí jako důsledek alkoholu, drog, psychických obtíží, stresu nebo partnerské krize. Tyto okolnosti mohou ovlivnit chování pachatele, nejsou však příčinou sexualizovaného násilí ani jej neomlouvají. Formulace typu „alkohol z něj udělal agresora" nebo „za vše mohl rozvod" přesouvají odpovědnost z pachatele na vnější okolnosti. Stejnou pozornost věnujte i tomu, jak píšete o poškozené. Nepopisujte její chování způsobem, který

naznačuje, že mohla násilí zabránit nebo za něj nese spoluzodpovědnost. Informace o oblečení, sexuální minulosti, konzumaci alkoholu nebo životním stylu uvádějte pouze tehdy, pokud jsou pro pochopení případu skutečně nezbytné. Odpovědnost za sexualizované násilí vždy nese osoba, která se ho dopustila.

3. Respekt

Sexualizované násilí je citlivé téma, u kterého může způsob informování ovlivnit nejen veřejné vnímání případu a tématu obecně, ale také lidi, kteří násilí zažili. Respektující jazyk je proto důležitý v celém textu, od titulku a perexu až po samotný popis události. Vyhněte se senzacechtivosti, dramatizaci a bulvarizaci, a to i v situacích, kdy se o případu informuje průběžně a informace se teprve postupně doplňují.

Opatrnost je na místě také při uvádění informací o etnicitě, rase, sexuální orientaci, socioekonomickém postavení nebo dalších charakteristikách oběti/přeživší či pachatele. Samotná informace bez dalšího kontextu může posilovat stereotypy a odvádět pozornost od skutečných příčin a souvislostí násilí. To ale neznamená, že bychom tyto okolnosti měli z informování automaticky vynechávat. U některých skupin mohou jejich společenské postavení, diskriminace nebo jiné znevýhodnění ovlivňovat míru ohrožení násilím i přístup k pomoci. Pokud jsou proto tyto informace pro příběh relevantní, je důležité vysvětlit jejich souvislost s případem a zasadit je do širšího společenského kontextu.

Například informace o tom, že obětí/přeživší je žena bez domova, sama o sobě nic nevysvětluje. Pokud je ale relevantní, že lidé bez domova čelí specifickým formám ohrožení nebo mají omezenější přístup k pomoci, je namístě tuto souvislost čtenářstvu vysvětlit. Důležité je, aby charakteristika člověka nebyla použita jako zkratka pro vysvětlení násilí ani jako jeho omluva.

4. Fakta, definice, statistiky a výzkumy

V rámci kontextualizace tématu je důležité opírat tvrzení o věrohodná data, výzkumy a statistiky. Zároveň je potřeba rozlišovat mezi reprezentativním

výzkumem a anketou – nejde o zaměnitelné zdroje a jejich výsledky nelze interpretovat stejným způsobem. Pokud ve svém textu pracujete s konkrétními čísly, vždy uvádějte jejich zdroj a vysvětlete, co skutečně zachycují.

Ani výzkumy a statistiky ale neposkytují úplný obraz sexualizovaného násilí. Jejich výsledky ovlivňuje například způsob, jakým jsou otázky formulovány, koho výzkum zahrnuje nebo kolik případů se podaří zachytit. Sexualizované násilí navíc patří mezi činy s vysokou mírou latence – velká část případů není vůbec oznámena, a ve statistikách proto zůstává nezachycena. Samotné číslo proto nestačí. Důležité je uvést také jeho kontext, zdroj a případná omezení.

Při práci s tématem je proto užitečné se v oblasti sexualizovaného násilí průběžně vzdělávat. Pomůže vám to lépe rozumět používaným pojmům, vyhnout se nepřesným nebo zavádějícím formulacím a zasadit jednotlivé případy do širších souvislostí. Terminologie i poznatky se navíc mohou v čase proměňovat. Doporučené zdroje a materiály najdete na konci tohoto průvodce.

Pro některé formy násilí, a zejména ty, o kterých se hovoří až poslední dobou, nemáme v českém jazyce zatím ustálené české pojmy, proto využívání zahraničních pojmů, které jsou často jednoslovné, může jasně pomoci daný jev pojmenovat a zarámovat (např. stealthing, grooming, drink-spiking). Je ovšem potřeba takové pojmy důkladně vysvětlit. A zamezit tak riziku, že na některé čtenáře bude působit jako „importovaný“ problém, který v Česku neexistuje (proto pro něj neexistuje ani pojmenování).

5. Experti a expertky

Odborné komentáře pomáhají zasadit jednotlivé případy do širšího kontextu, vysvětlit veřejnosti souvislosti a vyvracet rozšířené mýty o sexualizovaném a domácím násilí. Nestačí proto spoléhat pouze na informace od policie, státního zastupitelství nebo advokátů. Jejich vyjádření jsou důležitá pro popis trestního řízení, zpravidla však neposkytují dostatečný pohled na dopady násilí na oběti/přeživší, dynamiku traumatu ani na systém pomoci. V závislosti na tématu proto zvažte oslovení odborníků a odbornic z dalších oblastí; například psychologů a psycholožek, sociálních pracovníků a pra-

covnic, krizových interventů a interventek, specializovaných organizací, výzkumníků a výzkumnic nebo akademiků a akademiček, kteří se dlouhodobě věnují sexualizovanému či domácímu násilí. Jejich perspektiva může pomoci vysvětlit například to, proč oběti/přeživší násilí neodcházejí okamžitě od pachatele, proč oznámení často podávají až s odstupem času nebo jaké mohou být důsledky traumatu.

Při výběru respondentstva dbejte na jejich odbornost a zkušenosti s danou problematikou. Vždy publiku srozumitelně vysvětlete, proč právě jejich názor citujete a z jaké odborné pozice vycházejí. Samotný profesní titul nebo mediální známost nejsou zárukou odbornosti v oblasti sexualizovaného a domácího násilí.

Vedle odborných komentářů pracujte také s relevantními daty, výzkumy a statistikami. Pomáhají ukázat, že jednotlivé případy nejsou ojedinělými událostmi, ale součástí širšího společenského problému. Data zároveň umožňují korigovat rozšířené mýty a poskytují čtenářům potřebný kontext. Při jejich využívání vždy uvádějte zdroj, rok sběru dat a dbejte na to, aby byly aktuální a metodologicky důvěryhodné.

Ani odborné komentáře by neměly nahrazovat zkušenost samotné oběti/přeživší. Jejich úkolem je doplnit kontext, vysvětlit odborné souvislosti a pomoci veřejnosti lépe porozumět tématu, nikoli interpretovat nebo hodnotit konkrétní zkušenost člověka, který násilí zažil.

6. Vhodný doprovodný materiál

Doprovodný materiál je nedílnou součástí každého článku. Přitahuje pozornost čtenářů a vytváří první představu o tom, jak bude téma zpracováno. Nevhodně zvolené fotografie nebo ilustrace však mohou posilovat škodlivé stereotypy o sexualizovaném násilí. Při výběru obrazového doprovodu proto vždy zvažujte, jaké sdělení fotografie nese a jaký obraz o oběti/přeživší i pachateli vytváří.

Pokud fotografujete oběť/přeživší, vyhněte se záběrům, které ji zobrazují jako bezmocnou nebo pasivní. Například fotografie pořízené z nadhledu mohou vyvolávat dojem zranitelnosti a podřízenosti. Stejně tak není vhodné oběť/přeživší stylizovat do „smutných“ nebo dramatických póz. Takové zob-

razení podporuje stereotyp, podle něhož je oběť/přeživší především slabá a bezbranná, místo aby zachycovalo její důstojnost a vlastní perspektivu.

Vyvarujte se také fotografií nebo ilustrací, které mohou naznačovat, že oběť/přeživší nese za násilí odpovědnost – například tím, že ji zobrazují jako opilou či nezodpovědnou. Nevhodné jsou i vizuály, které ženy viktimizují, infantilizují nebo sexualizují. Pokud je to možné, zaměřte obrazový doprovod spíše na pachatele, jeho jednání nebo širší kontext případu než na samotnou oběť/přeživší.

Stejná pravidla platí také při informování o digitálních formách sexualizovaného násilí. Nepřebírejte ani dále nešiřte intimní fotografie, videa, screenshoty ani AI-generovaný obsah (například deepfakes), které by mohly oběť/přeživší dále poškodit nebo přispět k dalšímu šíření zneužívajícího obsahu. I pouhé převzetí části takového materiálu může znamenat jeho další šíření a prohlubovat újmu, která je tím oběti/přeživší způsobována.

7. Zákony a legislativa

Je důležité mít na paměti, že sexualizované násilí má mnoho forem a ne všechny jsou trestné podle zákona. Jedná se nicméně o formy, které jsou závažné a mohou ovlivňovat oběti/přeživší po zbytek života (více v kapitole 2, části Dopady sexualizovaného násilí).

Český právní řád uvádí jako trestně postižitelné formy sexualizovaného násilí mj. znásilnění a sexuální útok (donucení k pohlavnímu styku a vykonání pohlavního styku proti seznatelné vůli druhé osoby nebo v důsledku zneužití její bezbrannosti), sexuální nátlak (donucení jiného k pohlavnímu styku, sebeukájení či obtěžování zneužívaje jeho tísně, závislosti nebo svého postavení), pohlavní zneužití (pohlavní styk s dítětem mladším patnácti let), soulož mezi příbuznými, šíření pornografie, výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií. Digitální technologie také přinášejí nové formy sexuálního a genderově podmíněného násilí, například nekonsenzuální sdílení intimních materiálů, sexuální vydírání (sextortion) nebo zneužití umělé inteligence k vytváření sexuálně explicitního obsahu (deepfakes). Právní úpravu těchto forem sexualizovaného násilí v České republice představuje zejména jednání spočívající ve zneužití identity k výrobě pornografie a její šíření.

Tato oblast se zejména vlivem legislativy Evropské Unie nadále vyvíjí a dále adaptuje současným výzvám. Na sexuální poznámky, narážky a jiné obdobné jednání poté může dopadat celá řada právních předpisů. Může se jednat například o právní úpravu ochrany před diskriminací nebo přestupkového práva.

V rámci komunikace s obětí/přeživší, pachatelem a jejich rodinami je nutné respektovat jejich právo na soukromí. Za každých okolností musíme ctít presumpci neviny pachatele (tedy princip, že dokud není pravomocně odsouzený, je na něj třeba nahlížet jako na nevinného). Obrácený princip platí pro oběť – na každou osobu, která se cítí být obětí, je třeba tak pohlížet a chovat se k ní citlivě a ohleduplně (zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů). Oběti/přeživší je primárně třeba věřit. Pokud z textu naopak vyplývá autorova nedůvěra v její příběh, může být zásadně snížena její důvěryhodnost ze strany veřejnosti.

8. Informování o živých kauzách

V prvních dnech nebo týdnech po zveřejnění případu bývá k dispozici jen omezené množství ověřených informací. Redakce se přitom často dostávají pod tlak informovat co nejrychleji. Rychlost by však nikdy neměla převážit nad přesností. Neověřené informace mohou poškodit všechny zúčastněné a přispět k šíření dezinformací nebo mýtů o sexualizovaném násilí. Při informování vždy jasně rozlišujte mezi ověřenými fakty, tvrzeními jednotlivých stran a spekulacemi. Pokud některé skutečnosti nejsou známy nebo je policie či jiné orgány dosud nepotvrdily, transparentně to uveďte. Vyhněte se domněnkám o tom, co se stalo, proč se to stalo nebo kdo mluví pravdu. Nepřebírejte neověřené informace ze sociálních sítí, diskusních fór ani od jiných médií pouze proto, že se rychle šíří. Stejně obezřetně přistupujte k uniklým fotografiím, videím, soukromé komunikaci nebo jiným materiálům, jejichž původ, autenticita nebo způsob získání nelze ověřit.

V průběhu vyšetřování se mohou objevovat nové skutečnosti nebo se měnit dosavadní závěry. Pokud článek aktualizujete, dělejte to transparentně. Významné opravy nebo doplnění by měly být čtenářům zřejmé. Chybné informace nemažte bez vysvětlení, pokud již byly zveřejněny. Stejnou pečli-

vost věnujte titulkům, příspěvkům na sociálních sítích, notifikacím i dalším formátům, které mohou být sdíleny bez kontextu celého článku. Ve snaze o atraktivní titulky nepředbíhejte výsledky vyšetřování ani nenaznačujte závěry, které zatím nejsou podloženy ověřenými informacemi.

9. Informace, kde hledat pomoc

Mějte na paměti, že text o sexualizovaném násilí může číst i člověk, který ho sám zažil. U článků věnovaných sexualizovanému násilí proto doporučujeme uvádět také informace o možnostech pomoci a kontakty na specializované služby. Čtenářstvo tak nemusí pomoc složitě hledat samo. Závěr článku může například obsahovat: „Pokud jste vy nebo někdo z vašich blízkých zažil sexualizované násilí, můžete se obrátit na poradnu proFem na telefonním čísle 608 22 22 77 nebo e-mailem na poradna@profem.cz.“

Příklady špatné praxe a jak psát lépe

Špatně	Problém	Vysvětlení	Lépe
„Neznámý pachatel využil situace a dvacetiletou dívku sledoval až do jednoho z domů na ulici Fráni Šrámka, kde ji měl následně obtěžovat.“	Autor zde převzal doslovný text policejního vyjádření a uvedl konkrétní adresu oběti. Tím ohrozil její bezpečí a snížil její anonymitu.	Oběti, o kterých se píše v médiích, bývají následně často terčem útoků. V momentě, kdy je takto uvedena v podstatě jejich adresa, usnadňuje to potenciální osobní útok.	„Neznámý pachatel využil situace a dvacetiletou dívku sledoval až do jejího domu, kde ji následně obtěžoval.“
„Zájem žen označil jako ‚velký a občas nepříjemný‘ a zdůraznil, že neměl důvod vynucovat si sexuální styk násilím.“	Článek zahrnuje o pachateli informace, které nejsou pro posouzení znásilnění relevantní a nikterak s pachatelovým potenciálním špatným jednáním nesouvisí. Naopak jej zdánlivě omlouvají.	Možnosti a příležitosti k sexuálnímu styku, ač by mohlo jít o pravdivou skutečnost, nikterak nevylučují možné spáchání trestného činu v sexuální oblasti.	Je ke zvážení, zda tuto citaci do článku zahrnout a co může čtenáři přinést. Pokud by autor na uvedení trval, je na místě doplnit vysvětlení, že toto nikterak nevylučuje možnost pachatele daný trestný čin spáchat.

„Ty děti s ním chtěly spát v ložnici, vypověděla žena souzeného pedofila.“	Z titulku článku může vznikat zcela zkreslující dojem, že pedofilie probíhá se souhlasem dětí a že děti touží být zneužívány.	Titulek zásadně zlehčuje sexualizované násilí páchané na dětech. Dává zároveň prostor pouze manželce pachatele, která ho obhajuje. Není zde prostor pro kritický komentář nebo zhodnocení.	„Muž je obžalovaný ze znásilnění sedmi dětí, v minulosti byl již za tento trestný čin odsouzený.“
„Podle jedné ze svědkyň, která vypomáhala s dětmi i na táborech, si mohou částečně za znásilnění samy. ‚Mrzelo mě, že to udělal, ještě teď mě to mrzí. Ale jak bych to řekla – z poloviny za to můžou děti. Skákaly po něm, chtěly se mazlit. Když si sedl, tak přišla holka, začala ho objímat a řekla mu, že ho má ráda,‘ vypověděla.“	Z článku vyplývá, že děti nějakým způsobem samy přispěly ke svému znásilnění. Vina se místo na pachatele klade na děti. Implikuje, že děti se neměly chovat kontaktně vůči svému vedoucímu, protože to jej k trestnému jednání „vyprovokovalo“.	Jedná se o nekritické uvedení výpovědi jedné ze svědkyň, které není doplněno žádným komentářem nebo odborným pohledem.	V případě, že by autor chtěl tuto citaci uvést, je potřeba dovysvětlit povahu sexualizovaného násilí vůči dětem – obzvlášť jejich slabší pozici a zranitelnost. Je na místě oslovit experty na dané téma, kteří by dovysvětlili, že chování dětí nijak neopravňuje pachatele k sexuálnímu trestnému činu.
„Gay málem znásilnil na Štědrý den jiného muže.“	Uvedení sexuální orientace pachatele hned v titulku je pro případ irelevantní.	„Škatulkování“ pachatele podle sexuální orientace podporuje nevhodné stereotypy ohledně LGBT+ osob.	„Na Karlově náměstí došlo na Štědrý den k pokusu o znásilnění.“

„Ani na Štědrý den se pražští policisté nenudili. Přišlo jim oznámení o pokusu znásilnění mezi dvěma muži na Karlově náměstí. Incident se stal v parku, kde se sešel poškozený s podezřelým na domluvené schůzce za účelem sexu.“	Text zmiňuje skutečnost, že se pachatel a poškozený sešli za účelem sexu. Z toho lze nabýt dojmu, že tato skutečnost nějak omlouvá dané znásilnění, protože na sexu se předem dohodli.	Tento úryvek podporuje stereotypní představu, že pokud oběť původně zamýšlela mít s pachatelem pohlavní styk, nemůže následně dojít ke znásilnění.	„Na Štědrý den došlo na Karlově náměstí k pokusu o znásilnění mezi dvěma muži. Případem se již zabývá policie. Incident se stal v parku, kdy pachatel po tomto pokusu ukradl poškozenému peněženku.“
„Dominik Feri dostal strach: Údajné oběti mluví o paralýze i nechutném sexu.“	Slovo „údajné“ evokuje nedůvěru vůči obětem a jejich výpovědím. Zároveň text používá spojení „nechutný sex“, ač tato slova z výpovědi oběti nevyplývají – jedná se tedy o autorovu interpretaci.	Na osobu, která se označí za oběť, je třeba jako na oběť pohlížet a chovat se k ní citlivě a ohleduplně. Je důležité zachovávat respekt a nesnižovat její důvěryhodnost.	„V případě obviněného Dominika Feriho vypovídaly před soudem dvě ženy. Jeho chování označily za znásilnění.“

5. Jak vést rozhovor s oběťmi a přeživšími

Vést rozhovor s obětí/přeživší trestného činu vyžaduje citlivý přístup, pečlivou přípravu a respekt k prožívání člověka, který sdílí svou zkušenost. To platí o to více v případě sexualizovaného násilí, které zasahuje do velmi intimní oblasti života. Způsob vedení rozhovoru může mít zásadní dopad nejen na samotnou oběť/přeživší, ale také na další lidi se zkušeností se sexualizovaným násilím, kteří budou rozhovor číst, poslouchat nebo sledovat. Nevhodně vedený rozhovor může vést k retraumatizaci, prohloubení pocitu studu nebo obavám z vyhledání pomoci. Zvláštní opatrnost je nezbytná při práci s dětmi, které sexualizované násilí zažily nebo byly jeho svědky. Přímé rozhovory s dětskými oběťmi a přeživšími sexualizovaného násilí nejsou z etického hlediska přijatelné a je třeba se jim důsledně vyhýbat.

Následující doporučení mohou pomoci vést rozhovor způsobem, který respektuje důstojnost, bezpečí i potřeby oběti/přeživší.

1. Než příběh vypluje na povrch

Na téma sexualizovaného násilí je vhodné se připravovat ještě předtím, než budete zpracovávat konkrétní případ. Doporučujeme se v této oblasti průběžně vzdělávat a seznamovat se s poznatky o traumatu, jeho dopadech i způsobech, jakými mohou oběti/přeživší na násilí reagovat. Lepší porozumění těmto souvislostem vám pomůže vést citlivější rozhovory, vyhnout se škodlivým stereotypům a lépe interpretovat výpovědi obětí/přeživší.

Stejně důležité je budovat dlouhodobé vztahy s organizacemi, které poskytují podporu obětem a přeživším sexualizovaného násilí. Díky tomu

budete vědět, kam lze oběť/přeživší v případě potřeby odkázat, a zároveň lépe porozumíte fungování systému pomoci. Mějte však na paměti, že specializované organizace zpravidla nemohou zprostředkovávat kontakt mezi médii a lidmi, kterým poskytují nebo poskytovaly podporu. Rozhodnutí veřejně promluvit je výhradně na oběti/přeživší a mělo by být učiněno bez jakéhokoli tlaku. Zveřejnění osobního příběhu může být pro některé lidi posilující zkušeností, pro jiné však může znamenat výraznou psychickou zátěž nebo vést k retraumatizaci. Úlohou novináře či novinářky není oběť/přeživší přesvědčovat, aby svůj příběh zveřejnila, ale vytvořit podmínky pro to, aby se mohla svobodně rozhodnout.

2. Jakmile příběh vypluje na povrch

Jakmile se dostanete ke konkrétnímu příběhu, zvažte, kdy je vhodné oběť/přeživší oslovit. Bezprostředně po incidentu mohou být oběť/přeživší i její blízcí v šoku nebo prožívat akutní stres, a nemusí tak být schopni plně zvážit důsledky rozhovoru s médii ani se informovaně rozhodnout o jeho zveřejnění. Potřeba času a prostoru se však nemusí týkat pouze prvních hodin či dnů po události.

Při navazování kontaktu jednejte otevřeně a s respektem. Jasně vysvětlete, proč oběť/přeživší oslovujete, jak bude rozhovor využit a jaké možnosti ochrany soukromí redakce nabízí. Plně respektujte její právo rozhovor odmítnout, přerušit nebo se rozhodnout, že svůj příběh zveřejnit nechce.

Vyhněte se naléhání nebo snaze přesvědčit oběť/přeživší ke spolupráci s odkazem na „veřejný zájem“ nebo „ochranu dalších potenciálních obětí“. Rozhodnutí veřejně promluvit musí být vždy svobodné a informované. Oběť/přeživší nenese odpovědnost za prevenci dalšího násilí ani za průběh trestního řízení. Její rozhodnutí rozhovor neposkytnout by mělo být vždy respektováno.

3. Před rozhovorem

Jakmile se s obětí/přeživší domluvíte na rozhovoru, ujistěte se, že má všechny informace potřebné k tomu, aby se mohla svobodně a informovaně rozhodnout, zda se chce medializace účastnit. Mějte na paměti, že mezi vámi

a obětí/přeživší existuje nerovnováha zkušeností i informací. Je proto vaší odpovědností srozumitelně vysvětlit celý proces – jak bude rozhovor probíhat, jakým způsobem bude zpracován, kde bude publikován a jaké možnosti ochrany soukromí redakce nabízí.

Informovaný souhlas není jednorázový akt, ale průběžný proces. Oběť/přeživší by měla mít možnost kdykoli změnit své rozhodnutí, přerušit rozhovor nebo odmítnout odpovědět na konkrétní otázku. Předem si společně vyjasněte, za jakých podmínek bude rozhovor veden a jaké možnosti má oběť/přeživší v průběhu i po jeho skončení.

Pokud rozhovor nahráváte nebo pořizujete fotografie či videozáznam, získejte k tomu samostatný souhlas. Vysvětlete, kdo bude mít k nahrávce přístup, jak dlouho bude uchována a jak s ní bude dále nakládáno. Tyto informace je vhodné poskytnout také písemně, aby se s nimi oběť/přeživší mohla v klidu seznámit ještě před rozhovorem. Součástí informovaného souhlasu by mělo být také otevřené pojmenování možných rizik spojených s medializací. Patří mezi ně například možnost identifikace, negativní reakce okolí, obtěžování na sociálních sítích, trolling nebo zneužití zveřejněných informací. Buďte konkrétní a nesnažte se tato rizika bagatelizovat. V případě potřeby doporučte oběti specializované služby, kde může získat další podporu.

Nechte oběť/přeživší spolurozhodovat také o praktických okolnostech rozhovoru. Umožněte jí vybrat místo, kde se cítí bezpečně, nabídněte možnost mít u rozhovoru blízkou nebo podpůrnou osobu a ujistěte ji, že může rozhovor kdykoli přerušit nebo ukončit bez nutnosti své rozhodnutí vysvětlovat. Je vhodné společně mluvit i o tom, co bude následovat po zveřejnění příběhu. Doporučte oběti/přeživší, aby si na den publikace naplánovala podporu blízkých nebo jinou formu péče o sebe, protože reakce veřejnosti i médií mohou být psychicky náročné.

4. Během rozhovoru

Během rozhovoru dejte oběti/přeživší dostatek času, aby mohla svůj příběh vyprávět vlastním tempem a vlastními slovy. Nepřerušujte ji zbytečně a nesnažte se doplňovat nebo interpretovat její výpověď. Vhodné jsou

otevřené otázky, které dávají prostor k vyprávění, například: „Co mi můžete říct o tom, co se stalo?“ nebo „Co byste chtěl/a, aby lidé o vaší zkušenosti věděli?“ Vyhněte se hodnotícím poznámkám, sugestivním otázkám nebo formulacím, které naznačují, jak by měla oběť/přeživší svou zkušenost prožívat. Nevhodné jsou také výroky typu „To bude dobré“ nebo „Všechno dobře dopadne.“ Místo utěšování dejte najevo, že naslouchá te a respektujete to, co vám oběť/přeživší sděluje. Při rozhovoru mějte na paměti tři základní principy: **podporu, přijetí a respekt**.

Každá oběť/přeživší má jiné důvody, proč se rozhodla svůj příběh zveřejnit. Je proto vhodné zjistit, co od rozhovoru očekává a jaké jsou její motivace. Pomoci může například otázka: „Co vás vedlo k rozhodnutí svůj příběh sdílet?“ Stejně důležité je zeptat se, jak si přeje být v článku označována – například zda preferuje označení oběť, přeživší, jiné jméno nebo jaká zájmena používá.

Během rozhovoru pravidelně ověřujte, zda je oběti/přeživší rozhovor stále příjemný a zda chce pokračovat. Nabídněte možnost kdykoli si udělat přestávku, změnit téma nebo rozhovor ukončit. Dejte najevo, že si vážíte důvěry, kterou vám projevila, když se rozhodla svůj příběh sdílet. Empatie je při rozhovoru nezbytná, je však důležité nepřekračovat hranice své role. Úkolem novináře či novinářky není poskytovat terapii ani nahrazovat odbornou pomoc. Vaší rolí je vytvořit bezpečný prostor pro rozhovor, citlivě naslouchat a respektovat potřeby i hranice oběti/přeživší.

5. Po rozhovoru

Odpovědnost novináře či novinářky nekončí uskutečněním rozhovoru. Po jeho skončení se ujistěte, že oběť/přeživší rozumí tomu, jak bude její výpověď zpracována, kdy a kde bude publikována a jaká opatření redakce přijme k ochraně jejího soukromí. Pokud se během rozhovoru objeví nové okolnosti nebo pochybnosti, znovu si ověřte, že souhlas se zveřejněním zůstává informovaný a dobrovolný.

Je vhodné nabídnout oběti/přeživší možnost seznámit se s citacemi nebo částmi textu, které se přímo týkají její výpovědi, aby bylo možné předejít věcným nepřesnostem nebo nechtěnému zkreslení. Pokud po rozhovoru po-

žádá o anonymizaci, vypuštění citlivých informací nebo přehodnocení rozsahu zveřejněných údajů, posuzujte její žádost individuálně s ohledem na její bezpečí, důstojnost i veřejný zájem.

Před zveřejněním oběť/přeživší informujte o předpokládaném termínu publikace, aby se na něj mohla připravit. Zároveň ji znovu upozorněte na možnou veřejnou odezvu, například reakce na sociálních sítích, mediální pozornost nebo další šíření článku. Pokud text zmiňuje konkrétního pachatele, vysvětlete oběti/přeživší jeho možnost využít práva na odpověď, kterou novináři mají povinnost zveřejnit. Oběť/přeživší by měla předem vědět, jak bude článek po vydání dále redakčně zpracováván.

Na závěr spolupráce nabídněte kontakty na specializované služby, které poskytují psychologickou, sociální nebo právní podporu. Vyprávění o prožitém násilí může vyvolat silné emoce nebo znovu otevřít traumatické vzpomínky, a to nejen během rozhovoru, ale i s časovým odstupem po jeho zveřejnění. Informace o dostupné pomoci by proto měla být běžnou součástí citlivé novinářské praxe.

6. Když si respondent/ka zveřejnění rozmyslí

Po skončení rozhovoru může respondent nebo respondentka požádat o anonymizaci, stažení části výpovědi nebo úplné nezveřejnění rozhovoru. Takové situace jsou u témat sexualizovaného násilí poměrně časté. Lidé mohou až s odstupem času domyslet dopady medializace, obávat se reakcí okolí nebo si uvědomit rizika, která během rozhovoru nevnímali.

Neexistuje univerzální řešení, které by bylo správné ve všech případech. Novinářka či novinář by měl vždy pečlivě zvážit veřejný zájem na zveřejnění informací, bezpečí respondenta či respondentky i důvěru, kterou mu během rozhovoru poskytl/a. V některých případech může být vhodné vyhovět žádosti o anonymizaci, vypuštění citlivých pasáží nebo odložení publikace. Pokud by zveřejnění mohlo respondenta nebo respondentku vystavit závažné újmě, měla by ochrana jeho či její bezpečnosti převážit nad snahou zachovat původní podobu článku.

Je proto vhodné už před rozhovorem otevřeně vysvětlit, jak bude výpověď použita, zda bude možné autorizovat citace, jaké možnosti anonymizace

redakce nabízí a do jakého okamžiku lze případné změny ještě řešit. Jasně nastavená očekávání pomáhají předcházet nedorozuměním a posilují důvěru mezi novinářem, novinářkou a respondentem, respondentkou.

6. Checklist před publikací

Než článek publikujete, můžete si projít následující body. Pomohou vám ověřit, že text obětem a přeživším neškodí a zároveň čtenářům a čtenářkám přináší přesné a smysluplné informace.

- ***Nepřenáší text přímo ani nepřímo odpovědnost za násilí na oběť/přeživší?***
- ***Neobsahuje zbytečně explicitní nebo senzacechtivé popisy sexualizovaného násilí?***
- ***Neohrožuje článek anonymitu oběti/přeživší přímou ani nepřímou identifikací (například kombinací věku, profese, místa nebo rodinných vztahů)?***
- ***Je jazyk textu věcný a respektující? Nepoužívá stereotypy nebo mýty o sexualizovaném či domácím násilí?***
- ***Jsou titulek, perex, fotografie, náhledový obrázek i příspěvky na sociálních sítích v souladu s obsahem článku a nejsou zbytečně senzacechtivé?***

- *Jsou všechny informace ověřené a zasazené do potřebného kontextu?*
- *Obsahuje článek relevantní data, výzkumy nebo odborný komentář tam, kde je to potřeba?*
- *Dává článek přiměřený prostor perspektivě oběti/přeživší, aniž by reprodukoval škodlivé stereotypy nebo nekriticky přebíral argumentaci pachatele či obhajoby?*
- *Byly zváženy možné dopady zveřejnění textu na oběť/přeživší, její blízké a další zúčastněné osoby?*
- *Pokud je to vhodné, obsahuje článek kontakty na organizace poskytující pomoc obětem/přeživším?*

7. Slovníček pojmů

Copingové kompenzační mechanismy = zvládací mechanismy pomáhající vyrovnat se s mimořádně zátěžovou situací.

Deepfake = digitálně vytvořený nebo upravený obrazový či audiovizuální obsah, který může realisticky napodobovat skutečnou osobu. V souvislosti se sexualizovaným násilím může jít například o vytvoření falešného intimního materiálu s podobou konkrétní osoby bez jejího souhlasu.

Drink-spiking = vhození drog, alkoholu či jiné omamné látky do pití oběti, zpravidla za účelem „usnadnění" sexualizovaného útoku.

Druhotná újma / sekundární viktimizace = přidaná psychická zátěž pro oběť/přeživší při necitlivě prováděném výslechu, lékařském vyšetření, přístupu médií, institucí nebo okolí. Újma, která nebyla oběti/přeživší způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu jiných aktérů. Může mít obdobně závažné dopady, jako sexualizované násilí samotné. Sekundární viktimizace se okolí nebo odborníci dopouští, když zlehčují prožité násilí a/nebo jeho dopady, zpochybňují důvěryhodnost oběti/přeživší, kritizují její chování (ať už při útoku samotném, nebo v jeho důsledku), obviňují oběť/přeživší, nerespektují její důstojnost, hranice apod.

Flashback = opakované, nutkavě se vracející vzpomínky na traumatickou událost.

Genderově podmíněné násilí = násilí, které je namířeno proti člověku z důvodu jeho pohlaví, genderu nebo společenského postavení spojeného s genderem, případně na něj dopadá nepoměrně výrazněji právě z těchto důvodů. Sexualizované násilí je jednou z forem genderově podmíněného násilí.

Grooming = chování (zpravidla vůči dětem či mladistvým), které spočívá v navazování blízkých vztahů, postupném budování důvěry ze strany dítěte a jeho manipulaci za účelem sexualizovaného nebo jiného zneužití.

Informovaný souhlas = souhlas založený na dostatečných a srozumitelných informacích o tom, k čemu člověk souhlas dává, jak bude jeho výpověď nebo záznam použit a jaká rizika s tím mohou být spojena. U rozhovorů o sexualizovaném násilí je důležité, aby člověk věděl, co zveřejnění může znamenat, a měl možnost svůj souhlas odvolat.

Intersekcionalita / mnohonásobné (vícečetné) znevýhodnění = způsob, jakým se mohou různé formy nerovnosti a diskriminace vzájemně prolínat a ovlivňovat zkušenost člověka s násilím, přístupem k pomoci nebo reakcí institucí. Sexualizované násilí tak může mít jiné dopady například na ženy se zdravotním znevýhodněním, migrantky, ženy bez domova nebo LGBT+ osoby.

Panická ataka = náhlý a prudký záchvat (epizoda) intenzivního strachu a vnitřní nepohody, vznikající náhle bez zjevné příčiny. Panická porucha je chronické psychické onemocnění, při kterém se tyto ataky opakovaně vrací.

Posttraumatická stresová porucha = duševní porucha, která vzniká po náhlých, život či osobní integritu ohrožujících událostech.

Rape culture = způsoby, kterými společnost normalizuje sexualizované násilí, omlouvá pachatele a obviňuje z něj oběť/přeživší samotnou.

Retraumatizace = opětovné vyvolání nebo prohloubení traumatické reakce v souvislosti s připomenutím prožitého násilí nebo jinou zkušeností, která člověku připomene původní trauma. V mediálním kontextu k ní může přispět například necitlivě vedený rozhovor, opakované nucení k popisu události nebo nekontrolované zveřejnění citlivých informací.

Sexualizovaný nátlak = jednání, při kterém je oběť k sexuální aktivitě nucena tlakem, manipulací, vydíráním, vyhrožováním, zneužitím její tísně, závislosti nebo pachatelova postavení (§ 186 TZ, v zákoně jako sexuální nátlak).

Stealthing = pohlavní styk bez použití kondomu, aniž by s tím všichni aktéři souhlasili (zpravidla jeho sundání v průběhu styku bez vědomí druhého).

Trauma = duševní stav, ke kterému dochází v důsledku prožití extrémně děsivého zážitku, který závažně narušuje naši duševní a tělesnou integritu.

Victim blaming / obviňování oběti = přenášení odpovědnosti za sexualizované násilí na člověka, který ho zažil, například poukazováním na jeho oblečení, chování, užití alkoholu, sexuální minulost nebo rozhodnutí zůstat v kontaktu s pachatelem.

Znásilnění = donucení k pohlavnímu styku a vykonání pohlavního styku proti seznatelné vůli druhé osoby nebo v důsledku zneužití její bezbrannosti (§ 185 TZ).

8. Zdroje a další literatura

Publikace a výzkumy proFem

NOVÁK GABRIELOVÁ, J., MICHÁLKOVÁ, E., & POLÁKOVÁ, J., 2024. Sexualizované násilí: výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči. Výzkumná zpráva. Praha: proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s. ISBN 978-80-908931-1-5. [cit. 07. 09. 2026]. Dostupné na: https://www.profem.cz/cs/hledam-informace/publikace-a-vyzkumy/a/sexualizovane-nasili-vyskyt-dopady-a-naklady-na-zdravotni-peci

HAVLÍKOVÁ, P., ŠMÍDOVÁ, I., 2023. Bagatelizace a nerovnosti. Analýza rozsudků sexuálního a domácího násilí. Praha: proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s. ISBN 978-80-908931-0-8. [cit. 07. 09. 2026]. Dostupné z: https://www.profem.cz/cs/hledam-informace/publikace-a-vyzkumy/a/bagatelizace-a-nerovnosti-analyza-rozsudku-sexualniho-a-domaciho-nasili

proFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s. 2021. Zkušenost obyvatel ČR se sexuálním násilím a sexuálním obtěžováním. [online]. nedatováno [cit. 07. 09. 2026]. Dostupné z: https://www.profem.cz/cs/hledam-informace/publikace-a-vyzkumy/a/sexualni-nasili-a-sexualni-obtezovani-reprezentativni-vyzkum-2021

JEŽKOVÁ, V., 2018. Jen ano je ano. Přehled vhodné rozhodovací praxe soudů v případě znásilnění. Praha: proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s. ISBN 978-80-907512-0-0. [cit. 20. 06. 2023]. Dostupné z: https://www.profem.cz/cs/hledam-informace/publikace-a-vyzkumy/a/jen-ano-je-ano-prehled-vhodne-rozhodovaci-praxe

POKORNÁ, D., JEŽKOVÁ, V., 2021. Nejste na to sama. Informace pro oběti sexuálního násilí a jejich blízké. Praha: proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s. ISBN 978-80-907512-3-1. [cit. 20. 06. 2023]. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/838/Nejste%20na%20to%20sama_2021_web.pdf

Další odborná literatura a zdroje

BENEDICT, H., 2003. To není vaše vina! Praha: ONE WOMAN PRESS. ISBN 80-86356-17-5.

BLATNÍKOVÁ, Š., FARIDOVÁ, P., ZEMAN P., 2015. Znásilnění v ČR - trestné činy a odsouzení pachatelé. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-153-0. [cit. 07. 09. 2026]. Dostupné z: https://iksp.gov.cz/storage/169/428-Znasilneni-v-CR-trestne-ciny-a-odsouzeni-pachatele-1.pdf

CIBULKA, J. DATA: Křivých obvinění ze znásilnění je minimum. „V praxi jsem se s tím nesetkal," říká advokát. In: Irozhlas.cz [online]. 16. 06. 2021 [cit. 07. 09. 2026]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dominik-feri-kauza-sexualni-nasili-obtezovani-tresty-znasilneni_2106160500_sto

FRA, EIGE, Eurostat, 2024. EU gender-based violence survey – Key results. Experiences of women in the EU-27, Publications Office of the European Union, Luxembourg. ISBN 978-92-68-22041-2. [cit. 07. 09. 2026]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-reports/w/ks-01-24-013

FRA, 2014. Násilí na ženách: průzkum napříč EU. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie. ISBN 978-92-9239-375-5. [cit. 20. 06. 2023]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/cs/publication/2020/nasili-na-zenach-pruzkum-napric-eu-strucne-o-vysledcich

HALL, M., HALL, J. The long-term effects of childhood sexual abuse: Counseling implications. VISTAS Online [online]. [cit. 20. 06. 2023]. Dostupné z: https://www.counseling.org/docs/disaster-and-trauma_sexual-abuse/long-term-effects-of-childhood-sexual-abuse.pdf

JEŽKOVÁ, Z. Mýty a fakta o sexuálním zneužívání dětí. In: Rodina.cz [online]. 14. 11. 2012 [cit. 20. 06. 2023]. Dostupné z: https://www.rodina.cz/clanek9062.htm

KUTÁLKOVÁ, P., KOBOVÁ, L., 2014. Sexuální násilí, proč se nikdo neptá? Praha: In IUSTITIA. ISBN 978-80-260-5793-2.

KOPECKÝ, K. Mýtus o pedofilech zneužívajících děti opět rezonuje internetem. In: E-bezpeci.cz [online]. 15. 5. 2019 [cit. 07. 09. 2026]. Dostupné z: https://e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/sexting/1551-mytus-o-pedofilech-zneuzivajicich-deti-opet-rezonuje-internetem

KOVÁŘ P., ČEPICKÝ P., DVOŘÁK V. Doporučený postup k vyšetřování obětí sexuální agrese při poskytování péče obětem znásilnění a sexuálního zneužívání. Česká gynekologie [online]. 2009, 74 (4), s. 309-316 [cit. 20. 06. 2023]. ISSN 1805-4455. Dostupné z: http://www.gynultrazvuk.cz/data/clanky/10/dokumenty/j-2009-4-doporuceny-postup-k-vysetrovani-obeti-sexualni-agrese-pri-poskytovanipece-obetem-znasilneni-a-sexulaniho-zneuzivani.pdf

MARSHALL UNIVERSITY. Types of Sexual Assault. In: Marshall University [online]. [cit. 20. 06. 2023]. Dostupné z: https://www.marshall.edu/wcenter/sexual-assault/types-of-sexualassault/

PERSEFONA. Co si představit pod pojmem sexuální násilí. In: Persefona [online]. [cit. 20. 06. 2023]. Dostupné z: http://www.persefona.cz/co-si-predstavit-pod-pojmem-sexualni-nasili

RAINN. Facts & Statistics: Sexual Violence in America [online]. nedatováno [cit. 07. 09. 2026]. Dostupné z: https://rainn.org/get-informed/sexual-violence-statistics/

SAMUEL MERRITT UNIVERSITY. Sexual Assault and Violence Prevention Resources. In: Samuel Merritt University [online]. [cit. 20. 06. 2023]. Dostupné z: https://www.samuelmerritt.edu/sexual_violence/effects

SEXUAL ASSAULT SUPPORT SERVICE. It's happened to me – information for adults who have been sexually assaulted. Fact Sheet. In: Sexual Assault Support Service [online]. [cit. 20. 06. 2023]. Dostupné z: https://www.sass.org.au/sites/default/files/resources/its-happenedme-information-adults-who-have-been-sexually-assaulted_0.pdf

WORLD HEALTH ORGANIZATION, 2002. World Report on Violence and Health. Geneva: World Health Organization. ISBN 92-4-154561-5

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45

Na slovech záleží: Jak informovat o sexualizovaném násilí

Praktický manuál pro novinářky a novináře

Druhé rozšířené vydání, 2026

Vydala organizace **proFem** – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s.
Břevnovská 1692/6, Praha 6
Tel.: 774433002
E-mail: info@profem.cz
www.profem.cz

Redakce: Kateřina Kubicová, Kateřina Karlová, Naďa Gubová,
Markéta Pekárková, Helena Opletalová, Adéla Bartušková, Dominika Píhová
Jazyková korektura: Barbora Holasová

2. vydání připravily: Adéla Svadba a Eva Michálková
Jazyková korektura 2. vydání: Andrea Poláková
Grafická úprava a sazba: Eva Roulová

První vydání manuálu vzniklo v rámci projektu Osvětou proti stereotypům a mýtům o sexuálním násilí, který byl podpořen z fondů Norska 2014-2021 v rámci Programu Lidská práva. Inspirací nám byl australský manuál společnosti Our Watch z roku 2019.

Druhé přepracované vydání manuálu vzniklo v rámci projektu Centrum PORT – systémová pomoc pro oběti sexuálního násilí (reg. č. GE250014) realizovaného v období 1. 1. 2026 – 31. 12. 2026 s finanční podporou Úřadu vlády ČR v rámci programu Podpora veřejně prospěšných aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů a prevence násilí.

www.profem.cz